

C A M P I N I A
DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT
NOORD-KEMPENLAND

8E JAARGANG
JANUARI 1979
NR. 32

Redactie: W. Klaasen, Streekarchivaris
Redactieadres: Torenstraat 1, 5688 AM Oirschot
Postbus 11, 5688 ZG Oirschot
Tel. 04997 - 2828 - toestel 33

De prijs voor een abonnement bedraagt f 12,-- per jaar, vanaf 1 april 1979, bij vooruitbetaling te voldoen, te storten op post-girorekening 10.69.032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campinia. De prijs voor losse nummers is f 3,-- per stuk. Indien opzegging niet schriftelijk is medegedeeld voor het begin van het nieuwe kalenderjaar, wordt het lidmaatschap voor het volgende jaar automatisch voortgezet.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kernpenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

De niet-ondertekende artikelen zijn samengesteld door de medewerkers van het Streekarchivariaat Noord-Kempenland.

Voor de inhoud van de ondertekende artikelen is de redactie niet verantwoordelijk.

Geachte abonnee,

De laatste aflevering van jaargang 8 ligt thans voor U. De redactie en medewerkers van Campinia wensen U een gezegend en voorspoedig 1979 toe. Zij doen dit ondanks het alom heersende en misschien wel enigszins gegronde pessimisme aangaande de toekomstspckten van onze wereld. Zij weten namelijk, dat ook U de les der historie kent en Uw lering wilt trekken uit het verleden. De machtigen dezer aarde en vele van haar denkers, technici, opvoeders, medici, sociologen en geestelijke autoriteiten staan machteloos tegenover de problemen, die zij uiteindelijk vaak zelf in het leven hebben geroepen door de mens en zijn vernuft wederom op het altaar te verheffen, machteloos tegenover de materiële en geestelijke vervuiling van onze maatschappij. Men meent een modern leven te Propageren, maar is in wezen hopeloos ouderwets en maakt steeds weer dezelfde fouten. Voor de zoveelste keer: "l'histoirc se repète". Juist daarom mogen wij U een goed jaar toewensen. Moge 1979 voor ons allen wederom een tijd van bezinning worden en van heroriëntatie op positieve onveranderlijke waarden en waarheden. De geschiedenis zal de onomstotelijke waarheid aan de dag brengen en deze zal uiteindelijk overwinnen. Laten wij derhalve deze waarheid blijven zoeken, de waarheid over hetgeen gisteren of eergisteren goed of slecht was, om het ware gezicht van het heden daarmede te confronteren. Alleen door een eerlijk en helder zicht op verleden en heden zal de enig heilzame gevolgtrekking ten dienste van een gezonde toekomst van onze wereld kunnen worden gemaakt. In deze geest wensen wij onze lezersvrienden een gelukkig 1979 toe.

De redactie.

I NHOUD (vervolg)

I N H O U D		
I.	Oirschotse mensen over Oirschot "De Oirschotse ulariaschool in de 20-er en 30-er jaren" (door Toke van de Ven-Lommers)	154 154
II.	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg) De notulen der vergaderingen van schepenen, burgemeesters, aimmeesters, kerkineesters, zeters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen (vervolg)	159 152
IV.	Jaarkronieken uit de schepennrotokollen van Oirschot-Best (vervolg) (door J. Santegoeds, Nuenen)	166
	a. De oorkonden van Best en Oirschot vanaf de 14e eeuw (vervolg)	170
	85. Schepenoorkonde van 's-Hertogenbosch 30 maart 1416	170
	86. Schepenoorkonde van Oirschot 29 maart 1418	171
	87. Schepenoorkonde van 's-Hertogenbosch 30 mei 1424	172
	88. Schepenoorkonde van Oirschot 10 mei 1426	172
	89. Schepenoorkonde van Oirschot 12 februari 1427	173
	90. Schepenoorkonde van 's-Hertogenbosch 6 juni 1131	174
VI.	Bestse toponiemen (vervolg)	174
VII.	Genealogica	178
	1. Echtparen van Croonenburg van 1620-1972	178
	2. Genealogische gegevens omtrent het geslacht Van Collenburg vanaf 1629	178
VIII.	Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw	179 179
	43. Het Raadhuis te Oirschot	179
IX.	Het landgoed De Baest (vervolg) (door J. Andrik)	186
IX. A.	De oudste documenten betreffende het Oirschot- se kapittel (door J.P.J. Lijten)	188
X.	Lijst van woningen te Veldhoven in de 18de eeuw (vervolg)	191
VI.	Heers	191
XI.	Lezers leveren hun bijdrage	196
	1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875 E. De pastorie (door Th. A. Kuypers)	196
	2. Echtparen van Croonenburg (vervolg) (door A.B. van Cronenburg, Rotterdam)	199
	3. Genealogische gegevens omtrent het geslacht Van Collenburg vanaf 1629 (door Nico van Cuijck, Oirschot)	203
XII.	A. Giovanni en Martinus: het verhaal van een moord (vervolg)	208
XIII.	A. De heren van Vught en Oirschot in de 12de en 13de eeuw (vervolg) Aanvulling op voorgaande afleveringen (door T. Klaversma, Eindhoven)	210
	B. Een koningskroon voor Hertog Philips de Goede (door F.J. van Ettö)	211
XIV.	Archivalia aangaande de oude Kempische gilden (vervolg)	218
	21. Reglement van het St.-Annagilde te Best 20 oktober 1760	218

CORRIGENDA:

Campinia nr. 31, blz. 128

Hoofdstuk VII Genealogica

2.B. Huwelijken in de hervormde kerken van Oostelbeers en
Middelbeers, 1772 - 1790

nr. 62: gehuwd met REIJNS, Catharina

moet zijn:

gehuwd met KEIJNS, Catharina

Camminia nr. 31, blz. 151

Hoofdstuk XIII De heren van Vught en Oirschot in de 12de
en 13de eeuw

Geslacht van Stapele

In de stamboom behoort achter Jutta en Petronilla, vrouwen
van Stanele, géén vraagteken te staan.

Naast de streep tussen Willem en Nicolaas, ridder, behoort
wél een vraagteken te staan.

I. OIRSCHOTSE MENSEN OVER OIRSCHOT

De Oirschotse Mariaschool in de 20-er en 30-er jaren
(door Toke van de Ven-Lommers)

Wat denk ik gère terug aan de tijd van de school
Waar me héél veel van hij is gebleven,
Want ja, op een dorpschool, zo'n vijftig jaar terug
Daar kon je van alles beleven.

Ge kwaamt met je vier in de bewaarschool terecht
Bij 'n klein en vriendelijk nonneke,
Daar zat je dan netjes in bankskes van vier
Als haringskes vast in een tonneke.

We leerden er bidden met de oogskes stijf dicht
De handjes mooi samen gevouwen,
We zongen de liedjes: "O Jezuke zoet"
"Maria de liefste der vrouwen".

We pluisden de lapjes heel fijn uit elkaar
We vlochten met reepjes de matjes,
En werd door Meseur een verhaaltje verteld
Dan zaten wij stil op ons gatjes.

Zo hebben wij op die bewaarschool geleerd
Te bidden, te luisteren, te spelen,
Papiertjes te vouwen en kindergezang
We hoefden ons nooit te vervelen.

En dan naar de "leerschool", zo werd ze genoemd
Daar wilden ze namelijk proberen,
Om aan die klein peuters, verlegen en bleu
De letters en cijfers te leren.

We kregen een lei, daar begonnen we mee
Een griffel erbij om te schrijven,
In 'n sponzedoos zat dan 'n vochtige spons
Om 't leike mee zuiver te wrijven.

De Eerste Communie, die deden we al vroeg
We waren toen amper maar zeven,
Toch heeft 't een stempel in 't leven gezet
Die altijd nog bij is gebleven.

We kregen de boekjes van Ot en van Sien
Een telraam was handig hij 't rekenen,
En alle Meseurs legden duidelijk uit
Wat 't allemaal wel moest betekenen.

Zo ging het maar verder en in mijne geest
Schiet dikwijls me nog iets te binnen,
Maar alles vertellen, dat wordt me te veel
Daar kan ik nu niet aan beginnen.

Maar Vaderlandse Geschiedenis, daar weet ik nog van
De oorlog van tachtig jaren,
En Hugo de Groot, die ontvluchtte in de kist
Om zodoende z'n leven te snaren.

En de Bijbelse geschiedenis: 't aards paradijs
Dat zal ik ook nooit meer vergeten,
Hoe Adam en Eva verkeerd hadden gedaan
Door van dië appel te eten.

Een héél grote landkaart hing voor in de klas
Met steden, rivieren en meren,
De Rijn en de Schelde, de Maas en de Waal
We moesten het allemaal leren.

Ik breide 'ne kous en 't was net ene zak
Ook moesten we letters borduren,
We naaiden op 'n lapke dat smoezelig werd
En 't nonneke stond maar te gluren.

D'r was een miseur, die gaf ons muziek
We moesten dan allemaal zingen,
De Heilige liedjes, die zongen w't eerst
En dan over andere dingen.

Van "Hopsasa heisa" of "Moeders paraplu"
't Wilhelmus" of iets van Oranie
"De herdertjes" in Kersttijd en met Sinterklaas
Natuurlijk "de stoomboot" uit Spanje.

Maar twee keer per week, ja dan kwam voor 'n uur
De Hoogeerwaarde heer Deken,
Dan waren we stil en een klein beetje bang
En luisterden goed naar z'n preken.

Ja, Godsdienst, die stond in die tijd wel voorop
We moesten Catechismus leren,
Een moeilijke les was 't iedere week
Maar we kenden ze, zonder mankeren.

En hadden we extra ons best dan gedaan
Dan kregen we een complimentje,
En hadde voor Godsdienst een tiën op 't rapport
Dan was de beloning een prentje.

Op school werd ook daaglijks wel zes keer gebid
En iedere morgen ter kerke,
Om acht ure kindermis, die goed werd bezocht
Dan baden we om hulp bij ons werken.

En met Vastenavond dan klonk 't door de kerk:
"O God, U zij lof, IJ zij ere",
Zo baden wij samen eerbiedig en vroom
Om 't Heilig Sacrament te vereren.

Geregeld te biechten met heel onze klas
Dan liente in de rij, lijk soldaten,
'n Non liep voorop en 'n non achteraan
En heel zachtjes moogde dan praten.

Dat biechten als kind, dat vergeet je maar nooit
Ge onderzocht dan oeuw zondig geweten,
Ge dacht aan de fouten van thuis en van school
Opdat ge maar niks zoudt vergeten.

Die zonden, die waren gewoonlijk niet erg
We waren nog jong en onschuldig,
Maar we gingen te biechten en we vonden 't gewoon
En wachtten ons beurt af, geduldig.

We leefden nog echt uit de korf zonder zorg
We wisten van toeten noch blazen,
Toch konden we op tijd wel ons menneke staan
We waren (ook) geen houteren Klazen.

Ik denk aan de klassen met ramen zo groot
Wie zou ze toch kunnen vergeten,
De lessenaar of tree, die stond vóór in de klas
Daar was dan Miseur op gezeten.

En als dan Miseur eens héél efkes nie keek
Dan zaten we stiekem te praten,
Daar heb ik me dikwijls aan schuldig gemaakt
Ik kon dè verdirsse nie laten.

De kasten die waren met boeken gevuld
En inktpotjes, schriften en gumkes,
Met krijtjes en pennen en tekenmanier
De potloden waren ooit stumpkes.

Ik denk aan de gang, want daar hingen ons kleer
De bontjes met krullekesharen,
De mofkes en mutskes en tegen de muur
Daar stonden de klompkes aan paren.

We droegen op school toen nog altijd ene schort
Dat was heel gewoon in die tijden,
De meesten hadden ook nog een strik in het haar
En sommigen een speldje bezijden.

We droegen japonnokes met mouwkes heel lang
Heel zedig, dat zal ik je vertellen,
En lang zwarte kousen, soms eigen gebreid
Met kousenband of jarretellen.

Bij 't overgaan kregen we jaarlijks een prijs
De schoonste prijs was voor de beste,
Daar heb ik het nooit niet zo wijd mee gebracht
Al was ik dan ook niet de leste!

Ik denk aan de nonnen in de kleren van toen
De pijpen, de trippen, de kappen,
Zo dik en zo warm, hoe hielden ze 't uit
Dat kan ik nog altijd niet snappen.

Die nonnen, we kenden de goei en de kwaai
Soms hadden ze het toch op oew geladen,
Maar dat lag aan je eigen, want paste goed op
Dan konde 't er heel goed bij raden.

Met de Plechtige Communie, op 't eind van de school
Dan kregen we helemaal nieuw kleren,
En weken tevoren, dan moesten we 't Lof
En de toewijding aan Maria gaan leren.

Ik denk aan de namen als Baaike en Jans
Aan Pieta en Drika en Sjoke
Aan Bertha en Jaantje, aan Betje en Dien
Marietje en Leentje en Toke.

Ik had m'n vrindinnen bekant heel de klas
M'n beste vriendin dat was Leentje,
In opstellen maken was ze zo goed
En tekenen! Zo was er geen eentje.

En dan op de speelplaats, daar zwierden we rond
Daar liepen we dan te bedisselen,
Wat of we zouden spelen, als schippertje lief
Of hinken, of boomke verwisselen.

We draaiden een kuiltje met den hak in de grond
En lieten de knikkers dan rollen,
Dán was er de kaatstijd en deden we stand
En dán was het tijd om te tollen.

Soms speelden we samen in 'n heel **grote kring**
Of we wandelden rond **met ons tweeën**,
We hadden een springtouw **van tien meter** lang
En 's winters **gaan slipneren** of **sleeën**.

Die winters van **vroeger, zo koud en zo streng**
Dan kon het ooit **vriezen dat 't kraakte**,
Wat konden we **slipperen op 'n heel gladde baan**
Die we samen **op de speelplaats dan maakten**.

Ik denk aan **de Koestraat want daar was onze school**
Daar liepen **we groepke** bij **groepke**,
Soms slenterden wij **op ons dooie gemak**
Bij den Dominee over 't **stoepke**.

De roomkarren hobbelden **over** de straat
Met heel dikke naarden bespannen,
Het waren die knollen, dat mocht dan ook wel
Want die roomkarren stonden vol kannen.

Bij Lobach, den dokter, stonden klompen aan de deur
Die waren van sommige patiënten,
Bij Brouwer de Kroon stonden tonnekes bier
Piet Soethout was rome aan't venten.

Een schrift en ook hoeken **verkocht** Hein de Croon
Ook pennen en dergelijke **zaken**,
En bij Cees van Kempen, dat was me **toch wat**
Daar kon je oew portret laten maken.

Bij Bakker **v.d. Sande** stond de **handwagen klaar**
Want Mina ging venten met mikken,
Bij Pietje van de 1/al zag **je kolen en steen**
En planken en balken **heel dikke**.

Maar nou dwaal ik af, nu **efkes weer terug**
Naar de school met de **klassen en banken**,
Wat zou ik toch gère die **Meseurs nog ene** keer
Heel hartelijk willen bedanken.

Voor al wat ze deden **voor de kinderen** van toen.
Waar zou toch m'n klas zijn **gebleven?**
Elk ging zijne weg, maar die **Oirschotse school**
Vergeet ik toch nooit van m'n leven!

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDROVEN-
BLAARTHEM

(vervolg)

540. Zo.Ve. 3-1-1618 blz. 260/1
Jan Aert Francen verklaart aan zijn broer Henric Aert Francen schuldig te zijn 96 gulden en nog eens 100 gulden van Lichtmis a.s. tot over 3 jaar en wel voor de overdracht in nr. 539 vermeld (Camninia aflevering 31, hoofdstuk II). Mocht Henric het geld eerder nodig hebben, dan moet hij dit een half jaar tevoren aanzeggen.
Schepenen: Michiel Anijssen - Frans Hendricx
541. Zo.Ve. 4-1-1618 blz. 260/2 - 261/1
De kinderen van Franc Aert Francen, Peter Francen, Hendrick Aert Francen als momber en Peeter Peeter Cops als toeziende voogd van de minderjarige kinderen, hebben krachtens akte van 14-12-1617 aan Dierc Peeters van Vessem overgedragen een half weiland te Schoot in Zonderwijck-Velthoven (belendende percelen: de waterloop, Ileijsken de weduwe van Jan Danen, de dijck) en wel voor een pachtsom van 2 gulden en 10 stuiver. Tevens moet aan de Pastorie van Veldhoven jaarlijks een half vat koren worden betaald.
Schepenen: Michiel Dionijssen - Peeter Wouters
542. Zo.Ve. 4-1-1618 blz. 261/2
De kinderen van Franc Aert Francen (zie nr. 541) hebben aan Dierick Peeters overgedragen een akker genaamd "het Loopsaet" te Zonderwijck-Velthoven (belendende percelen: Paulus Peeters, Faes Goyaerts, de weg, Wouter Henricx).
Schepenen: Michiel Dionijssen - Peeter Wouters
543. Zo.Ve. 4-1-1618 blz. 261/3 - 262/1
De kinderen van Franc Aert Francen (zie nr. 541) hebben aan Dierick Peeters overgedragen de "Tonis Ecker" te Zonderwijck-Velthoven (belendende percelen: Faes Henricx, de weg, de kinderen van Matheus Wouters).
Schepenen: Michiel Dionijssen - Peeter Wouters
544. Zo.Ve. 4-1-1618 blz. 262/2
De kinderen van Franc Aert Francen (zie nr. 541) hebben aan Jacob Peeters hun deel van de Schoot Ecker in Zonderwijck-Velthoven overgedragen (belendende percelen: Jan Aerts, de weg, Wouter Henricx).
Schepenen: Michiel Dionijssen - Peeter Wouters
545. Zo.Ve. 4-1-1618 blz. 262/3
De kinderen van Franc Aert Francen (zie nr. 541) hebben aan Jooris Hendricx hun deel van het Danen Bochtjen overgedragen (belendende

- percelen: de weg, Dierick Peeters).
Schepenen: Michiel Dionijssen - Peeter Wouters
516. Zo.Ve. 7-1-1618 blz. 263/1
Hendrick Aerts Francen heeft aan Dierck Peeters van Vessem de Thonis Acker in Zonderwijck-Velthoven overgedragen (belendende percelen: de weg, Matheus Wouters en zijn kinderen).
Schepenen: Peeter Wouters - Frans Hendricx
547. Zo.Ve. 7-1-1618 blz. 263/2
Corstiaen Hendricx verklaart aan de mombers van de minderjarige kinderen van Frans Aert schuldig te zijn een bedrag van 32 gulden voor afgekocht goed, betaalbaar van Bamis j.l. tot over 3 jaar tegen een jaarrente van 16 penningen.
Schepenen: Peeter l'buters - Frans Hendricx
548. Z. 18-1-1618 blz. 264/1
Hendrick Janssen heeft namens zijn moeder Maria Hendricx met zijn oom en momber Govaert Hendricx aan Gerit Aertssen een weiland in het Muggenhoel te Zoelst overgedragen (belendende percelen: de onderschout Hendrick Gerits, het straetken, Gerit Cornelissen, de gemene straat) met uitzondering van een huisje met hof op dit weiland.
Schepenen: Adriaen Janssen - Michiel Paulussen
549. Z. 19-11-1617 blz. 264/2 - 265/1
Adam Janssen heeft aan zijn zonen Joost en Tonis Adams, aan de mombers van zijn dochters te weten Frans Peeters en Peeter Lamberts en aan zijn zwager Tonis Segers overgedragen al zijn erfgoederen te Zeelst en wel tegen een jaarlijkse betaling van 50 gulden zolang hij leeft. Tevens zijn de erfgenamen gehouden al zijn schulden te betalen.
Schepenen: Adriaen Janssen - Michiel Paulussen
550. Z. 12-3-1618 blz. 265/2 - 266/1
Hendrick Reijnders verklaart aan Peeter Janssen voor een gepachte akker tot St.-Jan 1618 schuldig te zijn 13 gulden en 6 stuivers.
Schepenen: Adriaen Janssen - Michiel Paulussen
551. Z. 14-2-1618 blz. 266/2
Goort Joris heeft aan Hendrick Janssen te Woensel een heideveld in het Horeven te Zeelst overgedragen (belendende percelen: Hendrick Symons, de heide, Willem Mercelis, Jan Peeter Adriaens).
Schepenen: Adriaen Janssen - Michiel Paulussen
552. 16-2-1618 blz. 266/3
Jan Aert Francen verklaart aan Hendric Aert Francen op Lichtmis a.s. schuldig te zijn een bedrag van 172 g. met een interest van 6 gulden

en 5 stuivers per 100 gulden.

Schepenen: Gielis Nijssen - Frans Hendricx

553. 16-2-1618 blz. 267/1

Joris Hendricx verklaart aan de minderjarige kinderen van Frans Acrt schuldig te zijn een bedrag van 12 gulden en 10 stuivers, betaalbaar tot Lichtmis a.s..

Schepenen: Gielis Nijssen - Frans Hendricx

554. 16-2-1618 blz. 267/2

Dingna Danen en haar mombler Willem Aerts verklaren, dat Laurcijs Henrick lianen en Jan Peeters als mombler van de minderjarige kinderen van Gerit Henrick Danen hun schuld volgens schepenobligatie hebben betaald.

Schepenen: Michiel Dionijssen - Frans Hendricx

555. 16-2-1618 blz. 267/3

Jacob Peters verklaart aan de minderjarige kinderen van Frans Aert schuldig te zijn een bedrag van 35 gulden, betaalbaar tot Lichtmis a.s..

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx
Gekasseerd: 8-9-1519

556. 16-2-1618 blz. 267/4

Jan Aert Francen verklaart aan Henrick Acrt Francen schuldig te zijn een bedrag van 172 gulden, betaalbaar tot Lichtmis a.s..

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx

557. 16-2-1618 blz. 267/5

Jooris Hendricx verklaart aan de minderjarige kinderen van Frans Aerts schuldig te zijn een bedrag van 12 gulden 10 stuivers, betaalbaar tot Lichtmis a.s..

Schepenen: Michiel Nijssen - Frans Hendricx
Gekasseerd: 8-9-1619

wordt vervolgd)

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEN VERENIGDE DORPEN

(vervolg)

545. B.G. 26-7-1806 3/136

Vergadering van de leden van de gemeentebesturen en gekommitteerden van Blaarthem en Gestel (niet aanwezig: J.v.d.Mortel, F.Illurks, A. Mikkers). Naar aanleiding van de resolutie van de Raad van Financiën van 27 mei 1806, inhoudende een schikking konform Plakkaat van de Staten-Generaal d.d. 16-1-1798 en het besluit van het Staatsbewind van 4 maart 1805, waarbij wordt bepaald, dat de geestelijke tiendheffers in Bataafs Brabant overeenkomstig het Plakkaat van de Ho.Mo. d.d. 16 januari 1778, het onderhoud en de reparaties der torens en kerken moeten blijven voortzetten, wordt in de vergadering besloten, om krachtens het reglement van de Ho.Mo. van 16 maart 1700 tot kerkmeesters aan te stellen Jan M. Baselmans en Christiaan van Dommelen en wel onder de profijten en verplichtingen vervat in genoemd reglement.

Getekend: Jan M. Baselmans, C. van Dommelen, A. den Hertog, Francis Donkers, N. van Mierlo, A. van Baarschot, D. van Gennip, M.v.d. heuvel.

546. V. 11-11-1806 3/137

Vergadering van de leden van het gemeentebestuur en de gekommitteerden van Veldhoven naar aanleiding van de publikatie van Zijne Majesteit de Koning van Holland van 9 oktober 1806, om voor 15 november a.s. bij wijze van anticipatie op de verponding over 1806 te betalen een even groot bedrag als dat der verponding over 1805. Besloten wordt een rekwest aan het Departementaal Bestuur van Brabant te zenden met het verzoek de benodigde gelden te mogen negotiëren, daar de ingezetenen van Veldhoven wegens de schrale oogst in deze korte tijd het verschuldigde niet kunnen bijbrengen.

547. B. 11-11-1806 3/138

Vergadering van de leden van het gemeentebestuur en de gekommitteerden van Blaarthem naar aanleiding van de publikatie van de Koning van Holland d.d. 9 oktober 1806, om voor 15 november a.s. bij wijze van anticipatie op de verponding over 1806 te betalen een even groot bedrag als dat der verponding over 1805. Besloten wordt een rekwest aan het Departementaal Bestuur van Brabant te zenden met het verzoek de benodigde gelden te mogen negotiëren, daar de ingezetenen van Blaarthem wegens de schrale oogst van dit jaar niet in staat zijn in deze korte tijd het verschuldigde bijeen te brengen.

548. V.Z.B.M. 19-12-1806 3/139r

Vergadering van de leden van de gemeentebesturen van Veldhoven,

Zoelst, Blaarthem en Meerveldhoven (niet aanwezig Francis Donkers voor Blaarthem, Poulus Louwers en Hendrik Baselmans voor Meerveldhoven), waarbij wordt besloten Legnardus Vromans als schutter en bedeljager van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem en Meerveldhoven voor zijn diensten te danken en hem tevens te gelasten, zijn geweer en zijdgeveer bij de president van Veldhoven in te leveren.

Getekend: J. Somers, W.v.d. Fijnden, A.v.d. Wildenberg, Joh. van Rooy, H.P. Burgers, P.v.d. Wildenberg, Jan M. Baselmans, C. van Dommelen, G. Verheijden, sekretaris J.F. de Wit.

549. Z. 8-1-1807 3/139v-140r

Vergadering van de leden van het gemeentebestuur en de gekommitteerden van Zeelst, waarbij door de schout-civiel wordt medegedeeld, dat pastoor J. Kuijners hem op 6 januari j.l. heeft verzocht een schikking te treffen tussen de pastoor en het gemeentebestuur aangaande de plaats van de gemeenteklok, die zich in de parochiale kerk bevindt, en wel binnen een week. De mededeling wordt voor kennisgeving aangenomen. De vergadering wenst geen andere dan schriftelijk ingediende aanvragen te behandelen. De Eerwaarde ontvangt hiervan afschrift.

Getekend: J.v. Rooy, P.v.d. Iiildenberg, H.P. Burgers, J.v. Dijk, P. Couwenberg, F. van Lierop, sekretaris J.F. de Wit.

550. V.Z.B.M.G. 28-3-1807 3/140v-141v

Vergadering van de schout-civiel en de presidenten der gerechtigde gemeenten in het gekombineerde Broek van Veldhoven, Zoelst, Blaarthem met Gestel en Meerveldhoven, inzake het turfsteken in het Broek in het komende seizoen: 1) het turven of aftekenen van plaatsen zal beginnen op maandag, 6 april a.s., 2) aan ieder gezin wordt een plaats van 20 treden (per trede 5 voet) toegewezen die ieder volgens het reglement moet aftekenen in aanwezigheid van twee onpartijdige en geloofwaardige getuigen, die dit desgewenst met een niechtige eed moeten bevestigen, 3) er mogen geen plaatsen in aanmerking worden genomen dan die welke volgens voorgaand artikel zijn afgetekend; indien er turf in is gestoken, wordt deze toegekend aan degenen die nog geen plaats hebben en deze in bijzijn van getuigen hebben afgetekend, 4) turf die reeds vóór de generMitteerde tijd is gestoken, zal worden toegekend aan degene die de plaats volgens het reglement het eerst heeft afgetekend en niet aan hem die de turf heeft gestoken, 5) degenen die de turf vóór de benaalde tijd hebben gestoken, worden beboet en krijgen geen plaatsen toegewezen, waarin nieuwe in dit jaar gestoken turf ligt, maar wel andere plaatsen waarin geen turf gestoken is. Ten slotte belooft de schout-civiel een premie van twee gulden aan de aanbrengrers van overtredingen.

Getekend: G. de hit, Joh. van Rooy, C. Verheijden, ll.v.d. Wildenberg, Jan M. Baselmans.

551. Z. 11-4-1807 3/142

Vergadering van de leden van het gemeentebestuur en de gekonunitteerden van Zeelst. Benoeming van nieuwe **burgemeesters en een armmeester**: burgemeesters van 1 mei 1807 tot 30 april 1808 Hendrik Arn. **Senders en Peter van den Gildenberg junior, tot armmeester** van vrijdag voor Pasen 1808 tot vrijdag voor Pasen 1809 Jan Jansens.

552. V. 15-4-1807 3/143

Vergadering van de leden van **het** gemeentebestuur en de gekommitteerden van Veldhoven (niet aanwezig: W.v.d. Lijnden). Verkiezing van nieuwe burgemeesters **en een** armmeester: burgemeesters van 1 mei 1807 tot 30 april 1808 Jan Verschuuren en Joost Gruijthuijsen, armmeester Hendrik Donkers van 1 mei 1807 tot 30 april 1808.

Getekend: J. Somers, A.v.d. nldenberg, P.v.d. Hurk, D.v. Fsbeek Jan P. Liebrechts, sekretaris J.F. de Wit.

553. B. 25-4-1807 3/144

Vergadering van de leden **van** het gemeentebestuur en de gekommitteerden van Blaarthem. Verkiezing van een nieuwe burgemeester en armmeester. Burgemeester: Francis van den Wildenberg van 1 mei 1807 tot 30 april 1808, armmeester: Hendrik Verlinden van Pinksteren 1807 tot Pinksteren 1809.

Getekend: Jan M. Baselmans, C. van Dommelen, Francis Donkers, A. van Baarschot, D. van Gennin.

554. B. 25-4-1807 3/144v

De nieuwgekozen burgemeester en armmeester van Blaarthem hebben de eed afgelegd in handen van de schout-civiel.

Getekend: Francis van den Wildenberg (kon niet schrijven), Hendrikus Verlinden, G. de Wit, Jan M. Baselmans, C. van Dommelen, sekretaris J.F. de hit.

555. V. 4-5-1807 3/143v

De nieuwe burgemeesters en armmeester van veldhoven hebben de **voorgeschreven eed** in handen van de schout-civiel afgelegd.

Getekend: Jan Verschuuren, Joost Gruijthuijsen (kon niet schrijven), Hendrikus Donkers, C. de Wit, J. Somers, A.v.d. Wildenberg, sekretaris J.F. de Wit.

556. Z. 23-5-1807 3/145r

Jan van Gemert, grutter te Zeelst, die zich ingevolge de ordonnantie, volgens welke een belasting op het Gemaal zal worden geheven heeft aangegeven om onder eed te worden genomen, heeft deze eed in handen van de schout-civiel afgelegd.

Getekend: Jan van Gemert (kon niet schrijven), G. de Wit, Joh. van Rooy, P.v.d. Wildenberg.

557. Z. 23-5-1307 3/145v

Michiel van Gemert, slager te Zeelst, heeft zich aangegeven om, ingevolge de ordonnantie, volgens welke een belasting op het Bestiaal zal worden geheven, onder eed te worden genomen. Hij heeft deze eed in handen van de schout-civiel afgelegd.

Getekend: M.v. Gemert, G. de Wit, Joh. van Rooy, P.v.d. Wildenberg.

558. Z. 24-5-1807 3/142v

De burgemeesters van Zeelst Hendrik Arn. Senders en Peter van den Wildenberg junior, en de ainuneester Jan Jansens, hebben de voorgescreven eed in handen van de schout-civiel afgelegd.

Getekend: Hendrikus Senders, P.v.d. Wildenberg, Johannes Jansen, G. de Wit, Joh. van Rooy, P.v.d. Wildenberg, sekretaris J.F. de Wit.

559. V.Z.B.O.M. 7-8-1807 3/146-148

Vergadering te Zeelst van de rechtbank van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Oerle en Meerveldhoven. Present voor Veldhoven: J. Somers en A.v.d. Wildenberg, voor Zeelst: Joh. van Rooy en P.v.d. Wildenberg, voor Blaarthem: Jan Baselmans en C. van Dommelen, voor Oerle: de president J. van Sambeek, voor Meerveldhoven: G. Verheijden en P. Louwers. Naar aanleiding van een missive van de schout-civiel van het schoutambt Oerle aan de Landdrost van Brabant, waarin deze klachten uit over de tegenwoordige vorster van het schoutambt (waar eerder twee vorsters waren, voor iedere rechtbank één). Deze klachten zijn: onachtzaamheid, slapte, dronkenschap. De schout voelt zich zodoende als een lichaam zonder handen en niet in staat de wetten en reglementen van het land uit te voeren. Hij verzoekt derhalve de vorster te ontslaan en een nieuwe markante figuur als zodanig te benoemen. De Landdrost stelt dit verzoek in handen van de rechtbank van Oerle en Meerveldhoven en verzoekt om de noodzakelijkheid van de aanstelling van een dienaar der Justitie in het schoutambt Oerle te verifiëren. Hij verzoekt tevens met de besturen van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem te overleggen welk traktement aan een dergelijk dienaar der Justitie kan worden uitgekeerd. Hierop antwoorden de rechtbanken van Oerle-Meerveldhoven en van Veldhoven-Zeelst-Blaarthem, dat de missive van de schout-civiel op waarheid berust, en dat men een traktement van 100 gulden per jaar kan geven en bovendien 25 gulden voor kleding.

Getekend: J. van Sambeek, J. Somers, Joh. van Rooy, P.v.d. Wildenberg, Jan M. Baselmans, C. van Dommelen, G. Verheijden, P. Louwers, sekretaris J.F. de Wit.

560. Z. 26-9-1807 3/149

Vergadering van de schout-civiel en het gemeentebestuur van Zoelst. Ingevolge resolutie van het Departementaal Bestuur van Brabant d.d. 2 april 1805 zijn de geestelijke tiendheffers verplicht overeenkom-

stig plakkaat van de Po.Mo. d.d. 16 juni 1778 het onderhoud en de reparatie van de toren en kerken in Brabant te continueren. De parochiale kerk van Zeelst, het Belfort Klokhuis en de tiendklok, die reparaties van node hebben, werden vroeger door de gemeente en het okkuperende kerkgenootschap onderhouden. De vergadering besluit: 1) een rekwest aan de Landdrost in dit Departement te zenden met het verzoek de nodige reparaties te doen geschieden, en 2) dat de reeds gedane reparatie - d.w.z. de kosten van dien - aan de gemeente en aan het okkuperend kerkgenootschap worde gerestitueerd.

Ondertekend: G. de Wit, Joh. van Rooy, P.v.d. Wildenberg, H.P. Borgers, F. van Lierop, J.v. Dijk.

(wordt vervolgd)

IV. JAARKRONIEKEN UIT DE SCHEPENPROTOKOLLEN VAN OIRSCHOT-BEST

(door J. Santegoeds, Nuenen)

FEBRUARIUS

1594

Cauerson van Turnout:

Opten Ie february 1594 hier gecomen Cauerson deurweerder tot Turnout residerende, besloten brieven brengende vande hove dat wy souden comen betalen 800 gld van tgene de ruyteren anno 1585 tot Turnout verteert hebben, oft te rescriberen binnen X dagen.

Opten selven dach Niclaes vande Spycker accorde gemaect.

Van Mijssenaer van Heusden:

Opten Iie twee boden van Heusden van caniteyn Missenaer ter cause van te hebben 48 gld vant pyoniergelt ende hem geantwoordt als boven ende hen gegeven nihil.

Sauvegarde tomen:

Opten selven dach Niclaes Ariens van Heusden gecomen mede brengende nieuwe brieven vande sauvegarde onder my berustende.

Adriaen van Waelre:

Opten selven dach is Adriaen van Waelre dienren heet Clapcul, liggende ende wesende sargeant opt Turnout met vele soldaten hier gecomen ende tsanderdaeghs wederom vertrocken. Habe qui peult Arend que veult. Ad eorum festum diem colendum veniebant.

Heer Laureys int water gevallen:

Op Lichtmis dach was heer Laureys Rose vande berd' comende int water gevallen dye Bartel van Gestel daervuyt trock.

Schepenen gedaeght:

Opten IIIIe syn de schepenen in cas van anpoll. gedaeght van wege Peter Alarts tegen Jannen Philins Stans omme te hove tegen Aswoensdach te compareren.

Quade hoest:

Op dese tyt heefter tot Oerschot ende hier rontsom oenen quade hoest met grooten hooftepijn geregneert over de menschen, sulx datter menich mensch sieck te bedde aff heeft gelegen.

Wouter Sprincen:

Opten VIIe is Wouter Sprincen van Vossem hier **geweest omme zyne verschoten** penningen tot Bredae aende kerren ende **Berge** aende nyonieren ter gemcynre versuecke verschoten.

Aert van Weerden:

Den selven dach de weu Aert van Weerden geschreven omme betalinge van hondert een ende vyfftych gulden tsiaers.

Geloofte van heer Laureys Rose te doen:

Opten selven dach geordineert omme acht personen van elcken hertganck eenen te roepen omme de geloofte van heer Laureys Rose tauderen tyden opgeven te doen voer schepenen vanden Bosch.

Vuytvaert:

Opten selven dach het vuytvaert van Henrick Anthonis Sgraets thuyshoudend.

Jan de Wael naer Bruessel om Turnout:

Opten VIIIe is Jan de Wael naer Bruessel gesonden ter instantie van de schepenen ter saecke vande beschryvinge van dyen van Turnout ende hem gegeven XX st.

Lambert Everts cum suis aende schepenen dagement gedaen:

Opten selven heeft Henrick Appels als geauthorizeert, seeckere onene brieven van daeghsel bij Henricken Aert Lamberts, Lamberden Everts, Jannen Meus Gorterssen ende consorten ter cause van seeckere schade van spoliatie ende gevanckenisse hen inden jare 90 aengedaen doerden ruyteren van Tiel, inden raede van Brabant verworven, aende schepenen geexploicteert ende dyen volgens hen gedaecht omme te hove te compareren ende redenen ter contrarie te sustineren tegen den IXe martij toecomende.

IIII Quartieren tot Roy vergadert:

Opten IXe februarij eenen gemeyne vergaderinge gehouden tot Sinte Oeden Roy vande vier quartieren, daertoe gecommiteert zvn ende oyck van Oerschot gecompareert Bartel Lenaerts van Gestel ende mr. Dirck Toerkens.

Hertoch Ernestus tot Bruessel comen:

Onten XXXe januarij wesendc tsondaeghs ten twee uren tsachternoens is zyne hoogheyt Hertoch Ernestus binnen Bruessel gecomen.

Taux vande Bede:

Onten XIe february 1594 is Ghysbrecht Vleminx vanden Bosch **comen mede** brengende den taux van Kersmis bede lestleden omme binnen ses weken te betalen ter some van VIIC VIII gld. XVIII st. II **oert**, daugmentatie daerby tot LXXXVIII gld. XII st. III **oert** **ende vande gewonnen penningen tot XXXVM** over Brabant vande renten **LXXXIX gld. VI st.**

Blockmeesters ten Bosch:

Opten selven dach brieven **gebrought vande blockmeesters vande Kerckstraet omme terstont te comen betalen XCI gld. III st.**

Slot van rekening van Jacop Bax **ende vande Carthuyseren:**

Opten selven dach den bult vande heere van Helmont vanden Bosch comen met **brieven van Huybrecht ende Alart Verschout** omme te comen **brengen de besegelde brieven vande accorde van Carthuyseren van Colen ende betalinge te doen vande accord des slots vande rekeninge Bax. Den bode gegeven X st.**

Vide de **geloofte** van Rosen, concept:

Opten selven dach ten **huuse des secretaris gecompareert** Laureys Jochens, Anthonis Gielens, **Ghysbert Laureyssen**, Rut **Geverts**, **Jan Erven** ende Jan Leyten omme **versekertheydt aen heelen Laureijssen** van 900 gld. te doen, ende daeraff interest te geloven, maer **soo Ghysbert Vleminx** ende Adriaen Jan Joris vonden Bosch nyet **en wasren comen**, alsoo gediffereert tot sondach naestcomende.

Leckerbeetken:

Opten XIIe hier eenen bode van Eyndoven gecomen, brieven brengende van Dirck Inde Sterre omme te hebben **de** penningen die hy aen Leckerbeetken, wesende cornet vande campagne van Grobbendonck voer eenen cortesie beloofd hadde, dat het **volck vande** majesteyt metten geschut vuyt Kempelant soude blyven, **daerby oyck** was cenen missive vande voerscreven cornet genoempt Gerat **Abrahams** vuyt Diest geschreven ende Dirck scryft datmen den **dynstach** aen zynen handen soude comen betalen tot Eyndoven. Den bode **gegeven** vyff st.

Impost verpacht:

Opten selven dach de brieven vande **impost gecomen** dat de rentmeester opten XVIIe Maeslant ende Oesterwyck **ende ontent XVIIe** deser Kempelant ende Pelant soude vernachten, **in te gaen enten XIIIe marty** naestcomende, ende datmen de selve soude collecteren.

De geloof van heer Laureysen **Rose:**

Opten XIe Laureys Joachim **Schoenen**, Michiel **Joosten vande** Waerdc, Adriaen Jan Joris Philips, Ghysbert **Jan Laureys Verhoeven**, **Ghysbert** Niclaes Vleminx, Rutger **Geverts van Ostaden**, **Jan Jan Erven** ende Jan Adriaen Leyten, inde **naome vande gemeynt geloof drye ende tsestich** gulden tsiaers aen Heer **Laureyssen Rose** **dacraff de gemeynt** hem heeft geloofd schadeloos te ontheffen **prout in prothocolle.**

Dachvaert:

Opten XVe tot Eyndoven dachvaert geweest ende mr. Dirck Toerkens aldaer gecompareert.

Secretaris van Vessem ende **Oerschot:**

Den XVIIe dach de secretaris van Vessem hier gecomen voerts ontgin XVIIe naerden Bosch **gegaen.**

Impost verpacht:

Onten selven XVIIe ende XVIIe syn de imposten inde quartieren wederom verpacht by den rentmeester Brocchoven, men te gaen den XIIIe marty

nnestcomende ende Oerschot aen syn selven gehouden doer Toerkens.

Ruyteren seeckere wullen laecken genomen:

Opten XVIIe inden avont zyn hier gecomen seeckere neerdruyteren die Louteren de Crom, Heus Honpebrouwer ende Geraerd Peters de Cort henne laecken naemen inde straet naerden hovel comende vuyter Beexer merckt.

Certificatie ut supra:

Opten XVIIIe certificatie gegeven Crommen Gerat Peterssen de Cort, ingesetenen ende Jannen Dirck Hoppebrouwer, ingesetenen van Helmont datse hier mede schieten geven ende contribuieren, daerin behorende te genieten het effect der saugarden.

Blockmeesteren vande Vuchteren dyck:

Opten XIXe eenen brieff vande blockmeesters vanden Vuchteren dyck ten Bosch gecomen omme affrekening te comen maecken van hennen achterstel ende oyck Eymberden Dielen Dirx te bedwingen tot hen geassigneerde betalinge.

Jan Gielis van Mechelen.

Opten XVIIe heeft Goyaert Peters Verhoeven my wederom overgelevert eenen assignatie van hondert XL gld. geassigneert op Naestenbest. Oyck brieff gecomen van Jannen Gielis van Mechelen omme alhier te collecteren.

Turnout beschoten:

Opten XVIIIe soo syn enige compaignien vande neercant (soo verstaen wordt) tot Turnout gecomen ende daerop met grove stucken geschoten hebbend sondere innemen gekeert, hoe wel nochtans wel LXXXV schoten daerop hadden geschoten.

Poten XIXe eenen omloper gecomen van Neusden vande rentmeester ende Vereycken ten eynde men terstond soude comen leveren de leerren oft contentement der selver tot Breda. Den selven gegeven XII st.

Rekening van Beyherts:

Opten selven dach is Toerkens met den secretaris van Vessem vanden Bosch gecomen, seggende dat de gecommiteerde van Jacob Beyherts rekening tegen den donderdach soude moeten comen ten Bosch.

Rogmerckt:

Opten selven XIXe is hier vele rogs opte saterdachsche weeckmerckt veel gecomen ende vercocht midts dat de selve weeckmerckt alsoo vry is als enige jaermerckten souden mogen syn ende dat van vrydachs smiddachs ten twelff uren tot sondachs ten twelff uren smiddachs ende den rogg goudt XVIII st. het vat.

Lambrecht inde Sterre gesteecken.

Opten XXIc is Lambrecht inde Sterre gesteecken doer Adriaen Simpel, daeraff hy opten IIe marty gestorven is.

Bisschop vanden Bosch:

Opten XXIIIe is de compaignie vanden Bosch den bisschop vanden Bosch dasius geconvoyeert hebbende, hier door gecomen opten middach

ende naerden Bosch gekeert.

Vide het beginne der scheidinge vande renten:

Opten selven dach mons. Clusius, schouteth van Kennelant vuyt Lyndon geschreven ende de brieven ontfangen datmen soude comen betalen de taxe vande Langstraet, Oerschot eenlopende IC XXVII gld. tot voldoeninge vande renten der Meyeryen vast hy provisie aen heeren heiricken van Honiegen domheer van Cuyck ende oyck om de sollicitatie te Bruessel te doen van verminderinge der lasten. Den bode gegeven V) st.

Dachverlies versueckende rckcninge ende attestatie van Laborlotte: Opten selven dach mons. Dachverlies aen Oerschot particulicrlyck geschreven omme finale rekening te hebben vande obligatie van XVC gld. hem de anno 89 ende 90 gegeven omme de liquidatie gedaen zynde de obligatie te restitueren. Item noch schreeff hy omme attestatie te geven van wegen heer Laureyns Doublet schoonsoen van mons. Warendorp, oft de selve Warendorp nyet aende capiteyn Laboirlotte anno 86 en heeft geassigneert 1000 gld. ende oyck omme certificatie te hebben alles bezegelt oftmen de selve oyck heeft betacit ende aen wyen.

Rekening Jacon Beyherts:

Opten selven hebbe ick aende secretaris van Vessem geschreven omme terstont volgende zyne commissie tot sHertogenhosche te compareren ten eynde vande differente poneten der rekeninge Jacop Beyherts. Wy zyn gecompareert opten XXVe ende gekeert IIe marty, tsamen ses dagen.

Wagenpeerden voerde gardement van neusden:

Opten XXVIIIe february Hans de tambouryn van Neusden hier gecomen met brieven vande oversten Brederode omme van Roy ende Oerschot elck te hebben twee stercke wagenpeerden omme hy hem gebruyckt ende geresitueert te worden, ende hem geschreven datmen tselve den quartiere soude voorhouden. Den tambouryn dyen aengaende gegeven.

(wordt vervolgd)

V. a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

**85. SCHEPENOORKONDE VAN 'S-HERTOGENBOSCH
30 maart 1416**

Elisabeth filia quondam Wolteri dicti Putgers soen van Audenhoven cum suo tutore ad hoc ab ea electo et ei a iudice rite dato septimam parten ad se spectantem in annua et hereditaria nactione duorum modiorum siliginis mesure de Oirschot quam nactionem quondam Everardus Smit solvere nromiscrat dicto quondam Woltero Rutpers soen anno quolibet hereditarie in festo Purificationis beate Marie virginis ex quibusdam hereditatibus que ad dictum quondam Wolterum pertinere con-

sueverant sitis in parochia de Oirschot in pastoria vanden Kerchof ut dicta Elisabeth dicehat legitime et hereditarie vendidit Henrico filio quondam Henrici Fabri van Hamont ab eodem emptore jure hereditario habendo et nossidendo supportavit et effestucando resignavit modo in talibus consueto promittens dicta Elisabeth cum suo tutore predicto ut debitor principalis super se et bona sua omnia per ipsam prefato emptori de dicta septima parte dicte pactionis et ut dictum est vendita debitam et iustam prestavit warandiam, et quod omnem obligationem in dicta septima parte dicte pactionis exeuntem prefato emptori deponet omnino. Testes interfuerunt scahini in Buscoducis Zihertus de Hoculem et Reynerus Loden. Datum vicesima secunda die mensis marcii feria secunda post dominicam qua cantatur letare anno Domini millesimo CGCC¹¹¹⁰ decimo sexto.

Elisabeth, dochter van Wolterus Rutgers van Audenhoven, heeft het haar toekomende zevende part van een jaarlijkse erfpacht van 2 mud rogge, die Everardus Smit aan Wolterus Rutgers van Audenhoven verschuldigd was, verkocht aan Henricus, zoon van Henricus Fabri van Hamont.

86. SCHEPENOOKONDE VAN OIRSCHOT
29 maart 1418

Wij Goedevart Eckermans, Happen van Heesterbeec, Diederick van Aerle, Ansem Hannen soen, Joerden van Rodeheymeric Peters Heymeric soen ende Willem Willems soen van Dormalen, scepenen in Oirschot tughen onder onsen ghemeynen 'seghel dat voer ons comen is Rutgher Wouters Leyten soen was ende heeft opghedragen erfliken ende overgegeven Joerden Everarts Smeets soen was een soevende deel van twee mudden roggen syaers erfspachts der maten van Oirschot als Wouter sijn vader voersc. jaerlijcs gheldende hadt wt vier stucken lands gheheyten Lucembraec, die Groet Marcstat, die Cleyne Marcstat ende Deykenrijs ghelijc die scenenen brieven van Oirschot begrinen ende inhauden die daerop ghemacct sijn, ende Rutgher voersc. heeft daer halmelinghen op verteghen tot behoef Joerdens voersc., ende dat Rutgher voersc. heeft voert gheloeft op hom ende op allen sijn goeden Joerden voersc. dit voersc. opdragen overgeven ende vertijen eweliken vast ende stedich te handen, ende allen voercommer daer in af te doen die van sinen weggen daer op comen mach sonder wedersegghen, ghegeven in den jaer als men streef van der gheboert ons Heren dusent vierhondert ende achtion op ten neghen ende tweintichsten dach in meert.

Rutger Wouters Leyten heeft aan Joerden Everarts Smeets overgedragen een zevende deel van een erfpacht van 2 mud rogge uit 4 stukken land, te weten: de Lucembraec, de Groet Marcstat, de Cleyne Marcstat en de Deykenrijs.

87. SCHEPENOOKONDE VAN 'S-HERTOGENBOSCH
30 mei 1424

Penritus filius quondam Ilenrici Fabri de Hamont septiman partem annue et hereditarie pactionis duoruin modiorum siliginis mesure de Oirschot quam pactionem quondam Everardus dictus Smyt solvere nromisserat quondam Woltero dicto Rutgers soen de Audenhoven anno quolibct hereditarie in festo Purificationis beate Marie Virginis ex quibusdam hereditatibus que ad dictum quondam Wolterum pertinere consueverant sitis in parochia de Oirschot in pastoria vanden Kerchof quam septimam partem pactionis predictae dictus Henricus erga Elisabeth filiam quondam Wolteri dicti Rutgers soen de Audenhoven acquisierat prout in litteris scabinorum de Buscoducis super hoc confectum plenius continetur legitime et hereditarie supportavit Ilenrico dicto Moedel filio quondam Wolteri Rutgers soen de Audenhoven simul cum dictis litteris atque cum toto jure sibi in dictis litteris et contentis in eis quovis modo competentibus, et effestucando resignavit modo in talibus consueto, promittens dictus Henricus ut debitor principalis super se et bona sua omnia quod ipse huiusmodi supportationem et resignationem rats et firmas perpetue sine contradictione observabit et quod ipse omnem obligationem ex parte sui in predicta septima parte exeuntem dicto Henrico Moedel deponet omnino. Testes interfuerunt scahini in Buscoduci Jacobus .Tonic et Johannes Monix. Datum penultima die mensis maii feria tertia post dominicam qua cantatur vocem in anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo quarto.

Henricus, zoon van Henricus Fabri van Hamont, heeft het zevende deel van een jaarlijkse erfpacht uit de goederen van Wolterus Rutgers van Audenhoven (hertgang Kerkhof), welke erfpacht Everardus Smyt aan Wolterus schuldig was en die genoemde Henricus van Elisabeth, de dochter van Wolterus verkregen had, aan Henricus genaamd bedel, zoon van Wolterus Rutgers van Audenhoven, overgedragen.

88. SCHEPENOOKONDE VAN OIRSCHOT
10 mei 1426

Wij Rutgher Henrics heer Goedevarths soens soen, Diederick die Crom, Goedevart van Ellaer, Jan Jans Smeets soen, Jan Heinric Roefs soens soen, Jan Vosse ende Peter die Busscher, scenenen in Oirschot, tugen onder onsen ghemeynen scghel, dat voer ons comen is .Joerden Everarts Smeets soen was ende heeft met scenenen brieven van Oirschot opghedragen erfliken ende overgegeven Heinriken geheyten Moedel soen Wouters Rutgers soens was van Audenhoven een soevende deel van alsolkenen twe mudden roggen syaers erts nachts der maten van Oirschot als hi vercregen hadt tegen Aelbrechten Jan Moerkens soen was van Boextel als men ende momhoer Aleyten sijns wijfs Wouters Rutgers soens dochter was van Audenhoven ende als men Wouteren sinen zweer was voersc. jaerlijcs gheldende was op onser Vrouwen dach lichtwisse wt erffcnissen gheheyten Lucembraec, die Groet lercstat, die Cleyne Mercstat

ende Deijckenrijs gelijk die scepenen brieven van Oerscot begripen ende inhouden die daer op ghemaect siin ende Joerden voersc. heeft daer halmelingen op vertegen tot behoef Heinrics voersc., ende dat Joerden voersc. heeft voert ghelooft op hom ende op allen sijn goeden Heinriken voersc. dit voersc. opdragen overgeven ende vertiien eweliken vast ende stedich te hauden ende allen voercommer af te doen die van sinen wegen daer op comen mach sonder wederseggen. Ghegeven inden jaer als men streef vander ghebocrt ons Heren dusent vierhondert tweintich ende sesse opten tiende dach in meye.

Joerden, zoon van Everart Smeets, heeft aan Henrik genaamd Moedel, zoon van Wouter Rutgers van Audenhoven, overgedragen het zevende deel van een jaarlijkse erfpacht van 2 mud rogge, die hij van Aelbrecht, zoon van Jan Moerkens van Boextel, als man van Aleijt, dochter van Wouter Rutgers van Audenhoven, verkregen had en wel uit de navolgende goederen: de Lucembraec, de Groet Mercstat, de Cleyn Mercstat en de Deijkenrijs.

89. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT
12 februari 1427

Wij Diederick van Aerle, Ansem Hannen, Danel Jans Grommen soen, Thomaes Goeswijnssoen was, Bertholomeus die Grom, Wouter vanden Nuwenhuys ende Maes vanden Snenschoet, scepenen in Oerscot, tughen onder onsen ghemeynen seghel dat voer ons comen sijn Rutgher Wouters soen die soen was Rutghers was van Audenhoven, Heylwich sijn suster met hoeren momber dien si met recht ghecreghen heeft ende Heinric die Louwer Yden der voersc. suster man was ende hebben opghedragen erfeliken ende overghegeven Heinriken gheheyten Moedel hoeren broeder hoer ghedeelte van twee mudden rogs syaers erfspachts die welt Joerden Everarts Smeets jaerlecs gheldende is van welke Moedel hoeren broeder voersc. onghedragen ende overgegeven hebben ghelick die scepenen brieven daer op ghemaect begripen, ende die voersc. personen hebben daer halmelingen op vertegen tot behoef Heinrics voersc. ende hebben voert ghelooft op hen ende op alle hoere goede Heinriken voersc. dit opdragen overgeven ende vertiden stedich ende vast te houden tot ewighen daghen ende alle voircommer daer in af te doen die daer van hoeren weggen on comen mach sonder wedersegghen. Ghegeven int jaer der gheboerten ons Heren dusent vierhondert tweintich ende soeven opten twelfsten dach in februario.

Rutger, zoon van Wouter Rutgers van Audenhoven, ziin suster Heijlwich en Heinric die Louwer, man van hun zuster Yda, hebben aan hun broer Heinric genaamd Moedel, hun gedeelte van 2 mud rogge jaarlijkse erfpacht overgedragen, die Joerden Everarts Smeets hun schuldig was.

90. SCHEPENOORKONDE VAN 'S-HERTOGENBOSCH
6 juni 1431

Woltherus filius Aelberti dicti Moerkens filii quondam Johannis dicti Moerken, Elysabeth et Mechteldis eius sorores et Anthonius filius quondam Godefridi dicti Claus soen maritus et tutor legitimus ut diccbat Heilwigis sue uxoris filie dicti Alberti cum tutOribus dictarum Elysabeth et Mechteldis ad hoc ab eis electis et eis a iudice rie datis quecumque bona mobilia et immobilia hereditaria et parata ipsis ac alteri per mortem quondam Johannis filii quondam Woltheri filii quondam Rutgheri dicti de Audenhoven jure successionis hereditarie advoluta quocumque locorum consistentiam sita aut solvenda ut dicebant legitime et hereditarie supportaverunt Henrico dicto Model filio quondam Woltheri dicti Rutgers soen de Audenhoven et effestucando resignaverunt modo in talibus consueto, nromittentes dicti Woltherus Elisabeth Ilechtildis et Anthonius cum tutoribus Elisabethe et Mechteldis predictis ut debitores nrincipales super se et bona sua omnia quod insi huiusmodi sunnortationem et resignationem ratas et firmas perpetue observabunt et quod omnem obligationem ex parte eorum in premissis existentem prefato Penrici Model denonent omnino testes interfuerunt scabini in Buscoduci Johannes de Erre filius Johannis et Gerardus Baliart. Datum sexta die mensis iunii anno Domini millesimo CCCCO^o tricesimo primo.

Woltherus, zoon van Aelbertus Mocrkens, zoon van Johannes Moerkens, zijn zusters Elysabeth en Mechteldis en Anthonis, zoon van Godefridus Clauszoon, man van Heilmgis, eveneens zuster van Woltherus, hebben de erfgoederen, die hun door de dood van Johannes zoon van Woltherus zoon van Rutgher van Audenhoven waren toegefallen, overgedragen aan Henricus Model, zoon van Woltherus Rutgers van Audenhoven.

VI. BESTSE TOPONIEMEN

De oudste vermeldingen uit het vernondingsregister van Aarle
(vervolg)

fol. 16 vo.

<u>Henricx Glisberts van Engelant</u>			
Huys ende aenstede, 4 lop.	-3	-1	12
Den Acker daerneffens, 2 $\frac{1}{2}$ lop.	-1	15	-8
De Schoot daer teynden, 2 lop. 4 roven	-1	-8	-0
Het Hoeck ackerken, 31 royen	-0	-8	-0
Het Heuffken, 1 lop. 15 royen	-1	-0	-0
Den Hersselacker, 2 lop. 13 royen	-1	10	-8
Lemen Denis camn, 3 lon. 32 royen	-1	16	-8
Den Boschacker, 2 lon. 48 royen	-1	19	-8
Den nyeuwen tamp off de Broeck, 2 lo	-0	11	-0

Nyeuw erff opde Grooting, 3 Ion.	-1	-7	10
De Coeyweyde opt Hagelaer, 31 lop.	-1	-7	-8
Den Nyeuwen Dijck, 61 lop.	-1	16	-0
Den Bittens beempt, 41 lop.	-0	15	-0
Het Raeffbroeck, 3 lop.	-0	13	12
Het 6e part in de Geenckensdijck, 1 lon.	-0	-6	-4
Het halff Ter Meijen velt, 3 lop.	-1	-5	-4
Het out beemptjen, 21 lop.	-0	18	-8

	22	-0	10
--	----	----	----

fol. 17 vo.

Willem Lenaerts vande Sonde

Huys ende aenstede, 4 10743 royen	-3	14	-4
Acker aende Schutboom, 1 lop. 30 royen	-1	-0	12
Bollekens Schootacker, 2 lor. 24 royen	-1	13	-4
De Schoot daer neffens, 1 lon. 17 royen	-0	17	-8
Middelste Schoot, 1 lop. 41 royen	-1	-7	-4
Achterste Schoot, 2 lop. 6 royen	-1	-8	-8
Het Cleyn Schootjen, 38 royen	-0	10	-4
Den Haerden acker, 1 lon. 19 royen	-0	19	-0
De Braecken, 2 lop. 48 royen	-1	19	-8
Vorste Nyeuw erff aende heij, 3 lop.	-0	-1	-4
Den achtersten nyeuwen tamp, 2 lon.	-0	15	-8
Stockacker, 3 lop. 9 royen	-2	-3	-6
Nyeuw erff opde Straet, 2 lop.	-0	15	-0
Bijvinck ende Coeyweij, 31 lop.	-1	-2	-0
Meus van Best Dries, 1 lop.	-0	12	
Den Broeckbeempt, 31 lop.	-1	-7	
Het 4e part in Claes vanden Spijcker- Broeckbeemnt, 21 lon.	-0	15	-0
Het 4e part in twee Broeckbeemden van sijn vader, 21 lop.	-0	13	12

	21	19	-2
--	----	----	----

fol. 19 A vo.

Peter Martens van Collenberch

Huys ende aenstede, 3 lop. 13 royen	-3	-6	12
Cuyners Hoeff, 5 lon. 48 royen	-4	-0	-8
D'Uijenbraecken, 4 lop. 41 royen	-3	-3	-0
Noch in d'Uijenbraecken, 9 lon. 14 royen	-6	-3	12
Het Bochtjen, 1 lon. 48 royen	-1	-8	-0
Weijde over de Straet, 31 lop.	-0	17	-4
Dries aen d'Uiienhraecken, 1 lon.	-0	10	
Coeyweij aende Sijndonsche Rijt, 4 lop.	-0	15	
Nyeuw erff opde Verdonck, 41 lor.	-1	-4	12
Het Driesken van Aert Ariens, 11 lop.	-0	15	-0
Nyeuw erff neffens d'uilenbraecken, 3 lor).	-1	12	-0
Twee beemptjens aende Voortsche Weteringh,			

5 lop.	-2	-4	
Weijken aende Voortsche Weteringh, 1i lop.	-0	-9	12
Slegen Ven, 5 lop.	-0	10	-0

	27	-0	12
--	----	----	----

fol. 21

Jan Janssen van Kerckoele

Cloosterlant, 21 lop.	-1	-0	-0
Twee 5e deel inden Langen Dijck, 2z lop.	-0	-9	-0

	-1	-9	-0
--	----	----	----

fol. 21 vo.

Mariken weduwe Wouter Martens

Huys ende aenstede, 51 lop.	-4	-3	12
Grootingh Acker, 3 lop. 21 royen	-2	-8	-8
Nyeuw erff aende Sijndonck, 2 lop.	-0	10	-0

	-7	-2	-4
--	----	----	----

Henrick Janssen vande Ven

Huys ende aenstede, 3 lop.	-2	-6	12
In't Ven, 1 lor. 10 royen	-0	13	12
Den halven Bijvinck, 2 lon.	-0	17	14
Den Elsdonck, 3 lon.	-0	-6	-4
Het 3e part in't heijvelt, 2 Ion.	-0	12	-0

	-4	16	10
--	----	----	----

fol. 23

Mariken Jan Jacobs vande Ven

De halff aenstede van haer vader, 2 lon. 45 royen	-2	-1	-4
Acker int Ven, 1 lor.	-0	13	-0
Het halff Clammergat, 1 lop. 9 royen	-0	16	-6
Het 3e part int heijvelt onvruchtbaar, 30 royen			

	-3	10	10
--	----	----	----

Adriaen Henricx Jacobs

Huys ende aenstede, 2 lop.		-5	-0
De Braecken, 27 royen		-7	-0
Braecke inde Vennen, 49 royen	-0	13	-0

	-3	-5	-0
--	----	----	----

fol. 23 vo.

Jan Janssen vande Ven

Huys ende aenstede, 2 lop. 42 royen		-5	
Het halff Clammergat, 1 lop. 9 royen		16	

Het Ven, 11 lor.	-1	-0	-8
Het 3e part int heiivelt, 1 lop.	-0	12	-0
	-4	14	-8
<hr/>			
Aert Daniels de Roij			
Iluys ende aenstede, 5 lor. 19 royen	-3	16	
Den halven Sniijders acker, 2 lor). 40 royen	-1	18	
De Braecken, 2 lop. 35 royen	-1	16	
Het halff campken, 48 royen	-0	10	-0
	-8	-1	-0
<hr/>			
fol. 25			
Aert Willems van Kemenae			
Het Huijstjen, 1 lop. 37 royen	-1	-3	12
Bochtjen met het huijs, 2 lop.	-1	-6	-4
Acker bij Jan Daniels, 2 lop.	-1	-6	12
De halff Heijdonck, 2 lop.	-0	17	-8
De halff Smaelmortel, 11 lon.	-0	-8	12
	-4	19	-8
<hr/>			
Geraert Janssen van Borcht			
Het Borchtjen, 2 lop. 12 royen	-1	-8	14
D'Aerle acker, 3 lop. 11 royen	-2	-4	-8
	-3	13	-6
<hr/>			
Kijnderen Willem Niclaes Schepens			
Iluys ende aenstede, 2 lop. 10 royen	-2	-4	-0
D'Aerle acker, 2 lop. 10 royen	-1	-9	10
Melis tamp, 31 lop.	-1	15	-0
Den Heijdries, 2 lop.	-0	15	-0
De halff Bodemsteechde, 11 lor).	-0	12	-8
Inde Borcht, 1z lop.	-1	-2	-8
	-7	18	10

Alfabetische volgorde der opgenomen toponiemen:

Aerle Acker
 Bijvink
 Bittens Beempt
 Bochtjen
 Bodemsteechde
 Bollakens Schootacker
 Borcht
 Boschacker
 Braecken
 Broeck
 Broeckbeempt
 Clammergat

Cloosterlant
 Cuyners Hoeff
 Elsdonck
 Geenkendsijck
 Grooting
 Haerden Acker
 Hagelaer
 Heijdonck
 Heijdries
 Hersselacker
 Huijstjen
 Lemen Denis Camp
 Meijenvelt, Ter
 Melis Camp
 leus van Best Dries
 Raeffbroeck
 Schoot, Middelste
 Achterste
 Cleijn
 Sijndonsche Rijt
 Slagen Ven
 Smaelmortel
 Sniijders Acker
 Stockacker
 Hijenbraecken
 Ven
 Verdonck
 Voortsche Weteringh

(wordt vervolgd)

VII. GENEALOGICA

1. ECHTPAREN VAN CROONENBURG van 1629 tot 1972, door A.B. van Croonenburg, Rotterdam
 Zie hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz.199
2. Genealogische gegevens omtrent het geslacht VAN COLLENBURG vanaf het jaar 1629, door Nico van Cuijck, Oirschot
 Zie hoofdstuk XI: Lezers leveren hun hildrage, nr. 3, hlz.203

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

(vervolg)

De volgende notities over de restauratie van het raadhuis te Oirschot in het jaar 1938/39 werden aangetroffen in het gemeentelijk archief en zijn vermoedelijk afkomstig van de architect, die deze restauratie leidde. Hij hebben gemeend zijn interessante aantekeningen in dit hoofdstuk letterlijk te moeten publiceren.

43. "Het Raadhuis te Oirschot"

Oirschot moet een oude nederzetting zijn. Een zichtbaar bewijs daarvan is de Maria-kapel - thans ied. HerV. Kerk - welk bouwwerk blijkens de vormen en toepassing van materiaal onbegin 1100 te dateren is. In het begin van 1100 woonden er op de plek dus reeds zoveel mensen en was de beschaving zover gevorderd dat een stenen kerkgebouw gemaakt werd. Dit gebouw moet nog een voorganger gehad hebben, want in het begin van 800 wordt Odulphus genoemd als pastoor te Oirschot. Een menselijke nederzetting met een pastoor moet een kerk gehad hebben.

Zo belangrijk werd de plaats, dat reeds in het midden van de 13e eeuw, in 1268, een grote kerk werd gebouwd, waarvan de opvolgster na de grote brand in 1462 nu in de 20ste eeuw nog aan zijn bestemming voldoet en een majestueus bouwwerk is.

Zo is het te verklaren, dat er voor het wereldlijk gezag een bouwwerk nodig werd, een Rechthuis. In 1463 werd dit gebouw gemaakt. Kerk en raadhuis werden dus tegelijk gebouwd. Er is een ogenblik geweest dat de twee bouwwerken in de steigers stonden. Een rechthuis heeft, evenals een kerk en andere bouwwerken - theater, brug - vormelementen die daarbij behoren en die het doel van het bouwwerk on het eerste gezicht doen herkennen. Dit in tegenstelling met de manier van bouwen van onze tijd, die aan een station, een synagoge en een stijfselafabriek dezelfde vormen geeft, zodat het doel dier gebouwen alleen te raden is aan de omgeving of aan de reclameborden.

Het Rechthuis van Oirschot werd gebouwd naar de traditie. Onder een ruimte, een flink stuk ondergronds en van de weg vrij toegankelijk als overdekte markt of open vergaderplaats voor de bevolking, een raads-kelder. Deze ruimte had wegens haar bestemming geen verbinding naar boven nodig, zodat er geen trap binnenshuis was. Rechts-oost was een open doortrit met bogen.

Boven de kelderruimte, die met zware balken en houten zoldering overdekt was, werd een grote zaal gemaakt, die met een trap van buiten toegankelijk moet zijn geweest, waarschijnlijk aan de achterzijde, waar nu nog een deuropening te zien is. Deze zaal had een rij van 5 vensters - waarschijnlijk bakstenen kruisvensters - aan de voorzijde op de zon, de toegangsdeur aan de noordzijde, aan beide einden een brede schouw en verder een klein eiken deurtje, dat het uitgebouwde privaat afsloot in tegenstelling met dergelijke inrichtingen aan

stadstorens waar de deur ontbrak.

De vloer was van eikehout, de wanden waren wit gepleisterd en de zoldering bestond uit zware eikehouten moerbinten met kinderbalken en zoldering. Deze zaal was de Rechtzaal. Paar hield de Heer zitting en werd recht gesproken.

In deze zaal moet ergens in de hoek een trap geweest zijn, een houten trap die leidde naar de bovenverdieping die bestemd was voor enkele personen die de administratieve werkzaamheden verrichtten verbonden aan de rechtspraak, de inning der belastingen en briefwisseling.

Daarboven was een zolder met een eikehouten kan, gedekt met dakleien of platen van gebakken aardewerk, leipannen.

De vreugde van dit voor die tijd flinke bouwwerk duurde niet lang. In 1513 brak een brand uit. Terwijl de kerk nog lang niet voltooid was, brandde het nog nieuwe rechthuis af. Na die brand moest het rechthuis hersteld worden. Er was niet meer van overgebleven dan de kale muren met in de kelder een nuinhoop van verbrand hout. De geldmiddelen om het gebouw even goed te maken als voorheen zullen ontbroken hebben, ook de bekwame bouwmeester die de eerste bouw leidde ontbrak. De kelder werd ontruimd, doch een laag verkoold hout bleef liggen. Er werden in die kelder gewelven gemaakt. De zuilen werden met een klein fundament op de zwarte grond van de brand neergezet. Tegen de muren werd een dunne muur van een halve steen dik gemetseld waarin kraagstenen aangebracht werden. Op de rechthoekige vakken werden gewelven gemaakt van baksteen op ribben van mergelsteen. De zuilen en kraagstenen werden van Namensche steen gemaakt. Men trok zich niets aan van de architectonische verdeling die oorspronkelijk de kelderruimte in 4 traveeën verdeelde, doch men maakte in de kelder 5 vakken, tesamen 10 gewelven vormende. Daarmede werd bereikt, dat men de vormen van de tijd kon toepassen, longitudinaalbogen in de vorm van een spitsboog die juist in een gelijkzijdige driehoek past, transversaalbogen in stompe spitsboogvorm - in later tijd Tudorbogen genaamd - en diagonaalbogen in de vorm van een halve ellips. Hierover kwamen de gewelfkappen in sierlijk metselverband van roodbruine baksteentjes. Het moet een knappe bouwmeester geweest zijn, die deze samenstelling maakte, een steenhouwer of metselaar die elders wel eens een mooi werkstuk had medegemaakt.

Boven werd door een dorpstimmerman op zuinige wijze het gebouw bruikbaar gemaakt. Over de gewelven kwam een houten vloer op houten ribben. Tegen de muren werd op de oude indeling - dus niet passende op de gewelven - de gebruikelijke houtconstructie gemaakt van muurstijlen, moerbinten, karbelen, kinderbalken en vloeren. Dat werd gemaakt van eikehout uit 't bos gehaald, het ene stuk hehakt, het andere bezaagd en ter afwisseling een stuk hout van afbraak afkomstig. Op deze wijze werd ook de kap gemaakt, spanten gemaakt van hehakte eikestammen en van afbraak. Daarover werden latten gelegd en een dak van rode dakpannen.

Voor het gebouw werd een grote bakstenen stoep gemaakt met een opgang aan beide zijden en een gesloten borstwering. Ter weerszijden van die stoep werd een toegang met boogjes van hoogrode bakstenen

gemaakt. Zulk een ingang werd ook onder de stoer gemaakt, doch deze kwam, wegens de gewijzigde indeling binnen, scheef voor het middelste gewelfvak.

Blijkbaar was de rechtspraak goed beklant, want in de kelder werden gevangnissen gemaakt, twee links opzij hoven elkaar, afgesloten met valdeuren in schuine stand en met kettingen aan de muur om de delinquent te verankeren. Onder de stoer kwamen ook twee gevangnissen en ten overvloede een van hout op de zolder.

In de gevel boven de hoofdingang was een zonnewijzer, de enige tijd-aanwijzing van de plaats. Daarboven was een kleine luidklok. Zo bleef het gebouw tot de achttiende eeuw, toen men ten gevolge van de Franse neigingen het nodig oordeelde het gebouw te moderniseren. De vensters in de voorgevel werden vervangen door houten kozijnen met schuiframen met kleine ruiten. Binnen werd een houten trap aangebracht en werden de zolderingen van gepleisterde plafonds voorzien. Er werden binnen muren en wanden gemaakt voor indeling. In het gedeelte ter rechterzijde werden de schuiframen aan de binnenzijde van ijzeren traliën voorzien. Dat zal de lokaliteit geweest zijn waar de bewoners der cellen te woord gestaan werden.

liet uit de vijftiende eeuw daterende „Regthuis” van Oirschot, thans raadhuis, war een schets uit het jaar 1798

Een litho uit de tijd der Bataafse Republiek, getekend door M.A. van Straaten en gedrukt door van Houtman te Utrecht geeft ons een voorstelling hoe het gebouw er toen uitzag. De ondervensters hadden luik-

jes, de bovenvensters niet. Voor ongenode gasten :uilen de bovenvensters te hoog geweest zijn.

Op deze afbeelding is nog iets te zien, namelijk dat on de hoofdverdieping de ramen reeds niet meer oorspronkelijk zijn, doch vervangen door ramen met grotere ruiten. Men ziet de zonnewijzer en de luidbel aan het overhuidde dakvenster.

Toen in de Franse tijd de gemeenten werden gesticht werd het Rechthuis tot Raadhuis.

De negentiende eeuw heeft het nodig gevonden, naar de mode van de tijd, de gevel te bepleisteren met de inmiddels uitgevonden portlandcement en de ramen te vervangen door andere met nog grotere ruiten. In de kelder was reeds vroeger een woning gemaakt.

Raadhuis en Kantongerecht van Oirschot

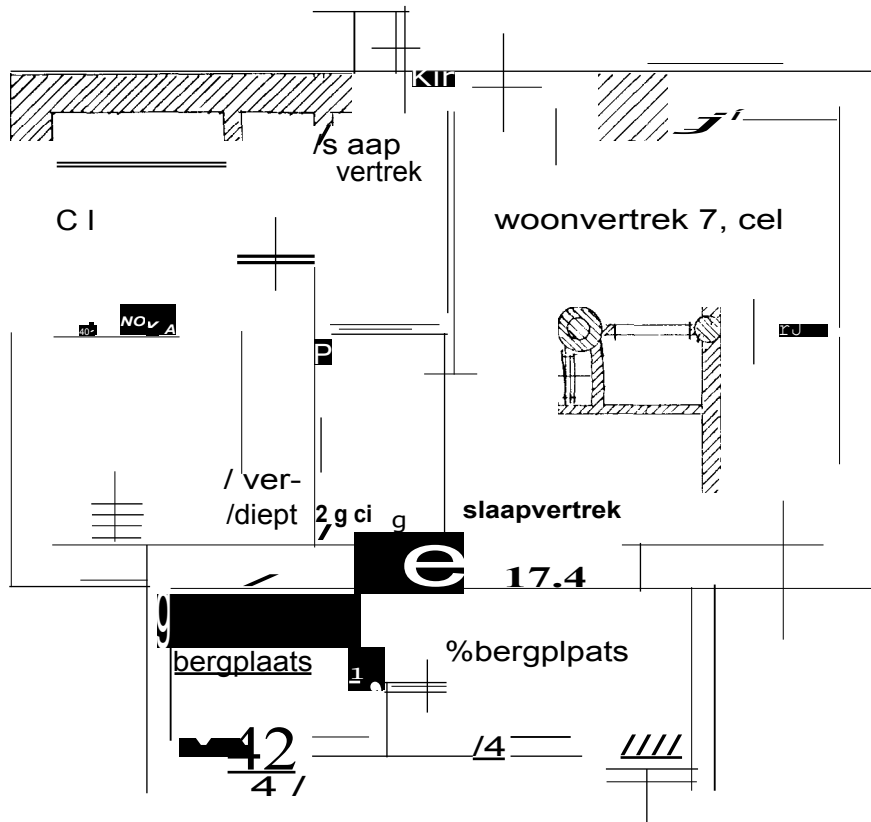
1916

Noodzakelijk onderhoud bracht mede, dat het pannendak werd afgenomen en vervangen door een leiendak on dakbeschot. Dit leiendak werd echter zo slecht gemaakt - te dunne leien met ijzeren spijkers - dat het na een aantal jaren alweer ten onder ging. De eikehouten onderdelen van deuren en deigelijke werden geverfd, de witte muren behangen, houten wanden getimmerd en zo werd maar door geknoeid.

In deze staat van verwording kwam het bouwwerk tot ons, om door restauratie eerherstel te eisen.

Eerst werd de niet meer menswaardige woning uit de kelder weggebroken. Toen bleek dat de gewelven aan de onderkant zodanig loor brand

ONDERHUIS RAADHUIS TE OIRSCHOT
TOESTAND IN 1929

geleden hadden dat zij in gevaarlijke staat verkeerden. Er was dus ten tweede male brand geweest, doch alleen beneden, in de overwelfde kelder. De stenen zuilen waren versplinterd door de hitte, behalve één die in een muur van de gevangenis gaaf gebleven was. De mergelstenen gewelfribben waren verpulverd door de vlammen, behalve enkele vakken in de gevangenis. Dit bracht mede, dat het gehele **gewelfstelsel** weggebroken en een nieuw gemaakt moest worden: een fraai werkstuk. Enkele echte onderdelen, die bruikbaar waren, werden weder toegepast, al ware het slechts als bewijsstukken. Men vindt in de raads-kelder een zuiltje, 3 kraagstenen en een vak gewelfribben die oorspronkelijk zijn.

De kelder, die een behoorlijke ruimte geworden is, zal worden gebruikt voor raadzaal en verder voor oudheidkamer. Daar vonden enkele oudheden reeds een plaats; een oude brandspuit, enige brandlantaarns, de kettingen van het gevang. Er is echter nog ruimte voor meer oudheden die in Oirschot ongetwijfeld uit verborgen hoeken te voorschijn kunnen komen.

De gevel werd van de cementhuid ontdaan en netjes hersteld en voorzien van houten kozijnen met ramen met kleine ruiten van het achttiende-eeuwse voorbeeld, omdat van de oorspronkelijke toestand geen gegevens werden aangetroffen.

De hoofdverdieping werd hersteld in de **toestand van na de brand van 1513** waarbij alles wat echt oud en bruikbaar was werd **gespaard**, doch alles wat vergaan of onbruikbaar was werd vernieuwd. **Verder** werden onontbeerlijke wanden gemaakt ter vorming van vertrekken voor de Burgemeester, de Secretaris en de archiefkamer. In de secretarie werden de oude kasten weder toegepast met de merkwaardige gehengen en sloten van vertind ijzer.

De bovenverdieping werd op **overeenkomstige wijze** onder handen genomen, zodanig dat geen balk en geen hoekje ongemoeid bleef. Ook hier moesten wanden en deuren gemaakt worden om de ledige zaal tot bruikbare vertrekken te maken. Men vindt **er een kamer voor de Gemeenteopzichter**, een vergaderkamer en een **groot vertrek voor administratie**. De achttiende-eeuwse trap met het vervolg naar de zolder werd behouden en opgeknapt.

De grote zolder werd **leeggeruimd**. Een enorme hoeveelheid van de meest uiteenlopende zaken kwam voor de dag en werd met zorg uitgezocht. Een deel was niet meer dan brandhout en oud ijzer. Hierbij kwamen ook voor de dag drie oude stoelen die hersteld werden tot **deftige zetels**, enige oude brandweerlantaarns, een lantaarn die goed was voor buiten aan het raadhuis, oude landkaarten, oude drukwerken, merkwaardig uit typografisch oogpunt, een honderdtal oude geweren en nog meer, als de verhuizing van een uitdragerij of de zondagochtendmarkt in een grote stad. Elk van die voorwerpen werd schoongemaakt, opgeknapt en tot nuttig voorwerp of historiestuk voor de oudheidkamer gemaakt.

Het dak werd deugdelijk hersteld en gedekt met beste Angersleien met roodkoperen bevestiging, met koperen goten en loden afvoeren wat met elkaar de tijd weerstaan kan.

Het uurwerk op de zolder, dat geen dienst meer behoefde te doen en

was tegen de zin van de stadsregering die deze goederen ook had willen kopen voor de aanleg van nieuwe wegen. Volgens A. van Sasse van Lisselt zal dit dan ook wel de reden zijn geweest dat Johan Gans toen aftrad als pensionaris. Met konen van goederen gaat hii echter dus door, nu samen met genoemde Peter Schuyl, en in 1660 konen zij samen het landgoed Baast.

De akte (4) is genasseerd voor schepenen van 's-Hertogenbosch en betreft een boerderij, gepacht door Adriaen iJijssen en een boerderij, gepacht door Goyaert Andrieszoon met het stenen huis genaamd "Den Spijcker", alle gelegen in de parochie van Oostelbeers.

Deze goederen worden door Cornelis Kuchlinus, dan ontvanger van de gemene middelen binnen 's-Hertogenbosch, als geauthoriseerde van de Raad van State der Verenigde Nederlanden uit hun naam en van'slands lege ongedeeld verkocht voor 14.500 carolus gulden aan Johan Gans, heer van Bommenede en Peter Schuyl van Walhoren, rentmeester van de geestelijke goederen binnen 's-Hertogenbosch en het kwartier van Maasland. Het deel van Johan Gans gaat in 1669 over aan de weduwe Peter Schuyl, Anna Stas, die dan de andere helft reeds bezit (5). In de volgende jaren gaat dit bezit over in handen van de familie Van der Does en vervolgens naar de familie Van Bommel. Dit is de eigenlijke start van een rijke en grote ontwikkeling van het landgoed Baast.

In de koopakte voor schepenen van 's-Hertogenbosch staat het landgoed als volgt omschreven: "De heere huyzinge genaamd "Den Spijcker" met zijn hoven en gronden van erven, daarbij en aangelegen onder den dorpe van Oostelbeers met de twee considerable groote daarbij behorende Hoeven Lands van ouds genaamd de Baaster of Bisschopshoeven zijnde leen en thiend vrij met de huyzinge, stallingen, schuieren, schoppen kar en hakhuizen, verdere retimmertens ap- en dependentien van dien, mitsgaders alle de daarbij behorenden acker, teut, hoeij, welf, groes boenden, heylanden en gronden van erven als mede de Beverdonken on de Logt (waar in moer gelegen is). Voorts met zijn opgaande bomen en hout gewassen, plantagien en verdere toebehooren rept en geregtigheden van dien, alles in zoodanige voegen, groote ende maniere als dezelve goederen met zijn voor en nadeelige lasten regten en servituten zig bevinden en geleegeen zijn onder Oostelbeers en Oorscot en waarvan de voorste Baasterhoeve gebruykt word hij Dirk Joseph Herex en de agterste bij Jan van Antwerpen (6). Dit voor de somma van f 10800,-- zonder de lasten die hier nog bijkomen."

Noten:

- (1) Inv. nr. 6
- (2) Taxandria, jaargang 35, blz. 21 e.v.
- (3) Idem
- (4) Inv. nr. 16
- (5) Idem
- (6) Idem

(wordt vervolgd)

IX. A. DE OUDSTE DOCUMENTEN BETREFFENDE HET OIRSCHOTSE KAPITTEL

(door J.P.J. Lijten)

Tussen enkele losse nanerassen van het Oirschotse kapittel in ons archief dook een belangrijk dokument on, dat wij hierbij willen nubliceren vanwege zijn ouderdom en waarde in de oorspronkelijke Latijnse tekst. liet is een authentiek uittreksel, gedateerd 1617 uit een oud procesregister van de bisschop van Luik en bevat een uitspraak van de bisschop van 1270.

Toen pastoor A. Frenken in 1956 zijn "Documenten betreffende de kapitels van Hilvarenbeek, St. Oedenrode en Oirschot" nubliceerde, heeft hij niet over deze tekst beschikt. Pet oudste dokument, dat hij over het Oirschotse kapittel kende, was van 1282. Het oude procesregister van Luik is waarschijnlijk verloren gegaan, want anders had pastoor Frenken, die ook daar diepgaande nasporingen heeft verricht, het allicht gevonden.

Tevens kwam enige tijd later uit het archief van de abdij van Postel een dokument van 1240 aan het licht, dat wel niet veel nieuwe gegevens bevat, maar dat toch juist belangrijk is, omdat het een oorkonde is van het kapittel zelf van St. Petrus in Oirschot. Jammer genoeg is het uithangend zegel van het kapittel verloren gegaan.

Het kapittel van St. Petrus in Oirschot oorkondt, dat Godefridus van Sonderwic, hun cijnsman, zijn grond in Sonderwic, die hii van hen heeft ontvangen, heeft overgedragen aan de kerk van de H. Paria in Postel, welke schenking door het kapittel is goedgekeurd. Getuigen: Daniel, priester; Gosuinus, priester; Chluduigus; Gwillelmus, toentertijd scolasticus; Francho en Helias, broeders in Postel; Theodericus en anderen.

Universis Christi fidelibus presentem cedulam inspecturis Canitulum beati Petri in Orscoth noticiam veritatis. (aia in humanis ac tibus frequens surrepit oblivio, neccesse est, ut aut voce testium roborentur aut litterarum testimonio. Innotescat generis presentibus et sciant posterf, quod Godefridus de Sonderwic, noster censuarius, terram suam in Sonderwic, quam de manu nostra hereditarie obtinuit, divino instinctu ammonitus, ecclesie beate Marie in Postula ner manus nostras contulit in suorum remedium neccatorum. Nos vero dicti Godefridi donationem tam niam commendantes, ad netitionem fratrum in Postula nresenti littere nostri sigilli annendimus munimentum, ne quorumniam nrotervitas quac acta sunt valeat infirmare. Astiterunt autem, cum haec fieret donatio, Daniel sacerdos, Gosuinus sacerdos, Chluduigus, Gwillelmus tune temnoris scolasticus, Francho et Helias, fratres in Postula, qui de manu nostra terram senedictam ad onus ecclesie sue receperunt; Theodericus ... et alii, qui huic rei testimonium nerhibent. Actum anno MP CC° quadragesimo mense dccemhri.

Johannes, bisschop van Luik, doet uitspraak in een reeds lang bestaand geschil tussen Johannes van nnnia, mastoor van de collegiale

kerk van de H. Maria en de H. Odulphus te Oirschot van de ene kant en de kanunniken, die het kapittel vormen van genoemde kerk aan de andere kant, waarbij de pastoor zegt, dat de novale tienden hem toebehoren, de kanunniken daarentegen, dat ze tot de prebenden behoren. De bisschop beslist, dat de novale tienden, evenals de oude tienden in Oirschot, aan de kerk toekomen en dus niet aan de hertog of aan de pastoor, behalve de gronden, die vanouds vrij zijn en cijns verschuldigd zijn aan de St. Pieter.

Gedaan te Luik, 2 augustus 1270.

Uittreksel uit oud procesregister, gemaakt door notaris Johannes Fermans ten overstaan van Stephanus (titulair) bisschop van Dionysium, hulpbisschop van Luik, 6 september 1617, met onderschrift van de hulpbisschop en handtekening van de notaris.

Johannes Dei et apostolicae sedis gratia Eniscopus Leodiensis. Notum facimus, quod, cum dudum inter investitum ecclesiae collegiatae beatae Mariae et beati Odulphi in villa de Oirschot nostae Leodiensis diocesis ex una et canonicos dictae ecclesiae capitulum constituentes ex altera partibus lis orta esset super eo, quod Johannes de Opnia, investitus, assereret, decimas novalium ad se ratione dictae suae investiturae pertinere, dicti vero canonici et capitulum contra, cas pleno iure ad nraehendas snectare, sustineret, Nos dictam causam, coram tribunali nostro agitatum, et rationibus nartium serio examinatis, accedente iuris neritorum cosilio, visis actis et allegationibus et consideratis omnibus, quae de iure nossunt et debent, decidimus et statuimus in hunc modum quod, quoniam decima villae de Oirschot nostrae Leodiensis diocesis pleno iure et ex donatione regia et anostolica snectat ad insam eccesiam, novalium etiam decimam ad eam pertinere nihilque in C9M iuris aut duci Lotharingiae aut investito de Oirschot esse nraeter eas terras, quae ab antiquo liberae sunt et censur beato Petro debent. Actum et pronuntiatum Leodii IIa Augusti anno millesimo ducentesimo sentuagesimo.

Extractum hoc per me notarium publicum infrascriptum coram Reverendissimo Domino Stephano, Dei et apostolicae sedis gratia Episcopo Dionysiensi et Serenissimi Principis Leodiensis suffraganeo, ex veterf causarum registro collationatum est hac sexta sentembris millesimi sexcentesimo decimi septimi.

(andere hand)

Coram me Eps. Dionys. Suffrag. Leod.

Johannes Fermans, notarius publicus
in fidem (handtekening).

Enkele opmerkelijke punten in deze documenten mogen wel benadrukt worden:

1. Het Oirschotse kapittel met als natroon St. Petrus bestaat in 1240.
2. Er wordt gesproken over de collegiale kerk van de H. Maria en het kapittel van die kerk.
3. St. Odulphus wordt genoemd als tweede natroon van de (oude) parochiekerk.
4. De (eerste) St. Pieterskerk bestaat al in 1270, terwijl de Maria-

kerk nog parochiekerk is. De St. Pieterskerk zal er nog niet lang, zijn, want het kanittel wordt genoemd: kanittel van de Mariakerk, waar het waarschijnlijk nog resideerde bij het begin van het proces. De veronderstelling van pastoor Pronken, dat de Mariakerk geen kapittelkerk geweest is, lijkt niet meer houdbaar. We zetten de gegevens, zoals ze door Eienken vermeld worden in zijn aangehaalde werk op blz. 165 - 169, even **op een** rijtje, in nummering aansluitend hij de voorgaande:

5. Het Oirschotse kapittel bestond al in 1207.
6. Vicarius Judocus Houbraken noemt in 1661 de Mariakapel de oude zetelkerk der kanunniken.
7. Schutjes beweert, dat het Oirschotse kapittel gesticht is in of na 1268.
8. De kanunniken zeggen, dat hun St. Petruskerk en kapittel gesticht zijn door de hertog en heer Daniel van Oirschot; dit **zou ook** zijn rond 1268. (Bedenken we hierbij nog even, dat de **kwestie over** de tienden rond dezelfde tijd sneeft.)
9. In 1282 wordt het dekenaat van het kapittel ingesteld en **verenigd** met het pastoraat.

Ons inziens zijn al deze punten verenigbaar. We zien dan in het kort het volgende verloop:

Sinds onheugelijke tijden bestond in Oirschot een kapittel in de collegiale parochiekerk van de H. Maria, die als tweede natroon de plaats* selijke heilige Odulphus had gekregen. Het kapittel had St. Petrus als patroon.

Rond 1268 had een ingrijpende reorganisatie van dit kapittel **plaats**, die een hoogtepunt bereikte in **de** bouw van een nieuwe kapittelkerk met St. Petrus als patroon, terwijl de Mariakerk nog parochiekerk bleef. Deze reorganisatie mét **een** nieuwe kapittelkerk werd door de kanunniken als zo ingrijpend ervaren, **dat** zij dit **beschouwden** als een nieuwe stichting.

De reorganisatie vond enkele jaren later, in **1282**, haar bekroning in de instelling van het dekenaat, dat met het nastoraat verenigd werd. De St. Pieterskerk, als kerk van de pastoor en ruimere **kerk**, gaat dan geleidelijk de plaats van parochiekerk **innemen en de Mariakerk** degradeert tot de rang van kapel, die **b.v. in 1396 een eigen kapelbestuur** had. (Johannes van Dorne, mamhurnus **capellae beatae Mariae** Virginis. Oorkonde 50, Oirschots archief.)

Met de degradatie van de Parochiekerk **van** Maria tot **kapel ging ook Odulphus de** mist in. De nieuwe kerkpatroon St. Petrus **werd langzamerhand ook als** parochienatroon **beschouwd**.

X. LIJST VAN WONINGEN TE VELDHOVEN IN DE 18de EEUW

(vervolg)

V1. HEERS

144. 1741 willem van de Ven
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 Dezelfde, afgebrand
1766 De kinderen van Willem van de Ven en Jacobus de Wijs, afgebrand
1771 De kinderen van Willem van de Ven, afgebrand
1781 Dezelfde eigenaars, afgebrand
1786 Dezelfde eigenaars, afgebrand
145. 1741 Peter Schoofs en Hendrik de Wijs
1746 Peter Schoofs en Jacob de Wijs; bewoners: Peter Schoofs en Francis de Wijs
1751 Dezelfden
1757 Jan Schoofs en Jacob de Wijs; bewoners: Jan Schoofs en Francis de Wijs, afgebrand
1766 Jan Schoofs, afgebrand
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
146. 1741 Jan Marcellis Smets
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 Dezelfde, afgebrand
1766 Idem
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
147. 1741 Willem Dielis
1746 Dezelfde
1751 Jacob van Esbeek
1757 Dezelfde, afgebrand
1766 Idem
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
148. 1741 Hendrik de Wijs; wordt niet bewoond
1746 Francis de Wijs; wordt niet bewoond
1751 Francis de Wijs; bewoner: Dirk Bussels
1757 De kinderen van Francis de Wijs; bewoner: Dirk Bussers, afgebrand
(Nr. 148 wordt vervolgd onder nr. 158)

149. 1741 Marcus Bornbergh; bewoner: Sijmon Vermalen
1746 Dezelfden
1751 Marcus Bornberge; bewoner: Jan Heesters
1757 Marcus Bornberg; bewoner: Jan van der Grieken, afgebrand
1766 Marcus Borenbergh; afgebrand
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
150. 1741 De weduwe van Wouter Bogers; bewoner: Goijert Goijers
1746 Dezelfden
1751 Dezelfden
1757 De erfgenamen van de weduwe van Wouter Bogers, bewoner: dezelfde, afgebrand
1766 Margriet van Hapert, afgebrand
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
151. 1741 De weduwe van Wouter Bogers; bewoner: Adriaen Aarts
1746 Dezelfde; niet bewoond
1751 Idem
1757 Idem; afgebrand
1766 Margriet van Hanert; afgebrand
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
152. 1741 Rodier de Rooij
1746 Het kind van Rodier de Rooij; bewoner: Adriaan Aarts
1751 Het kind van Rodier de Rooij; bewoner: Dirk Adriaans
1757 Idem
1766 Hendrik Brouwers
1771 Hendrik Brouwers; bewoner: de weduwe van Gommert Verlinden
1781 Hendrik Brouwers; afgebroken
1786 Idem
153. 1741 Peter Panken
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 Dezelfde
1766 Dezelfde
1771 De kinderen van Peter Pancken; bewoonster: de weduwe van Peter Pancken
1781 Philipus Eijmans
1786 Dezelfde
154. 1741 Jacobus van Lieshout; bewoners: Wouter Goossens en Claas Coenen
1746 Jacobus van Lieshout; bewoner: Claas Coenen
1751 Peter ranken; is verdwenen

- 1757 Idem
1766 Idem
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
155. 1741 Antonij Smets
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 De weduwe van Jan Roijers
1766 De kinderen van Jan Royaarts
1771 Marcelis Rooijaars
1781 Cristiaan Rijkers
1786 Dezelfde
156. 1741 Jan Royaerts
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 De weduwe van Jan Roijers; bewoners: Andries van Weert en Francis de nisch
1766 De kinderen van Jan Rooijaarts; staat leeg
1771 Hendricus Roijaars; bewoner: Geerit van den Berk
1781 Dezelfde eigenaar; de kamer staat leeg
1786 Dezelfde
157. 1741 Corstiaan van de Plas en Arnold Panken
1746 Dezelfde eigenaars; bewoner: Arnold Panken
1751 Het kind van Ariaan Panke en Nol Panke; bewoner: Nol Panke
1757 Het kind van Ariaan Panke en Nol Panke en Jan Smets; bewoners: Nol Panke, Gommert Verlinden en Jan Smits
1766 De weduwe van Jan Smits en Sis van Gommert; bewoners: Kees Swagemakers en Sis van Gommert
1771 De weduwe van Jan Smets en Francis van Gemert; bewoners: Francis van Gemert en Jan Dijtreghs
1781 Martinus van Dijtregt en Francis van Gemert
1786 Dezelfden
158. 1741 Antonij de lijs en het kind van Laureijs Grontstuk; bewoners: Jan Goijaerts en Jan Heesters
1746 Laurens de Hijs en het kind van Laureijs Grontstuk; bewoner: Jan Goijers
1751 Laureijs de Wils en Ariaen van Gemert; bewoner: Ariaen van Gemert
1757 Laureiis en Francis de Hijs en Ariaan van Gemert; bewoners: Ariaan van Gemert en Jan Groenen
1766 Francis de Wijs en de weduwe van Ariaan van Gemmert; bewoners: Jacob de Leest en de weduwe van Adriaan van Gemmert
1771 Anna Margrieta de Wijs en de weduwe van Adriaan van Gemert; bewoner: Johannes Wilhelmus Corstiaans
1781 Dirk van der Krieken en de weduwe van Adriaan van Ge-

- mert; bewoners: Jan van der Linden en Gerit van Hout
1786 Dezelfde eigenaars; bewoners: de weduwe van Adriaan van Gemert en Geerit van Hout
159. 1741 Daniel Franses Roijaerts
1746 Dezelfde
1751 Mary Bifine
1757 Francis Ooms en Dirk van der Krieken
1766 Dirk van der Krieken
1771 Dezelfde, afgebroken
1781 Dezelfde, wederom herbouwd
1786 Dezelfde
160. 1741 Vreij's Janse
1746 De weduwe van Claas Panke
1751 Het kind van Claas Panke; bewoonster: An Leenders
1757 Dezelfde eigenaar; bewoner: Peter Leenders
1766 Jan Claas Pancke; bewoner: Adriaan van de Vloet
1771 Hendrik Brouwers
1781 Dezelfde
1786 Dezelfde
161. 1741 Jan Nijssen; bewoonster: de weduwe van Gijsbert Bijnen
1746 Jan Daams; bewoonster: de weduwe van Gijsbert Bijnen
1751 De weduwe van Jan Daams
1757 De weduwe van Jan Daams; bewoners: Adriaan van Trigt en Gommert Verlinden
1766 Adam Daams; bewoner: Dirk van de Ven
1771 Dezelfden
1781 Arnoldus van der Krieken
1786 Dezelfde
162. 1741 Cornelis Bogers en Willem van de Ven; bewoner: Cornelis Bogers
1746 Idem
1751 Idem
1757 Idem
1766 De kinderen van Cornelis Bogers en de kinderen van Willem van de Ven; bewoners: de kinderen Bogers
1771 Idem
1781 Evert Bogers en de kinderen van Willem van de Ven; bewoners: Evert Bogers en Jan van der Hallen
1786 Dezelfde eigenaars; bewoner: Evert van de Ven
163. 1741 Jan van Nistelrooy
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 Dezelfde
1766 Klaas van Nistelrooy
1771 Dezelfde
1781 Dezelfde
1786 Johanna van Nistelroov; bewoners: Pieter Schoofs en de weduwe van Klaas van Nistelroov

- 164. 1741 Jenneke Coenen, (naast nr. 52), nieuw huis
17-16 Dezelfde, wordt niet bewoond
1751 De weduwe van Abram van der Hengst; bewoner: Willem
van Dommelen, nieuw huis
1757 Dezelfde eigenaresse; bewoner: Dirk Bogers
1766 Dezelfde eigenaresse; onbewoond
1771 Dezelfde eigenaresse; afgebroken
1781 Idem
1786 Idem
- 165. 1741 Antonij Leendert Verschuren (naast nr. 69)
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 De kinderen van Antoni Verschuren; bewoner: Leendert
Verschuren
- 166. 1741 De weduwe Jan Rijkers
1746 Dezelfde
1751 Dezelfde
1757 Dezelfde (naast nr. 117)

NIEUWBOUW

- 166a. 1766 Het huis van de kinderen van Willem van de Ven; bewo-
ner: Jacobus van de Ven
1771 Idem
1781 Idem
1786 Idem
- 167. 1766 Jacobus ; medebewoner: Francis de Wijs
1771 Francis de Wijs
1781 De kinderen van Jan de Wijs; bewoner: Anthonij van der
Vleuten
1786 Dezelfde eigenaars; bewoner: Arnoldus Louwers
- 168. 1766 De weduwe van Jan Marcelis Smets
1771 Dezelfde; bewoner: Hendricus Smets
1781 Hendricus Smets
1786 Dezelfde
- 169. 1766 Jacobus van Esbeek
1771 Dezelfde
1781 Dezelfde
1786 Dielis van Esbeek
- 170. 1766 Jan Schoofs
1771 De weduwe van Jan Schoofs
1781 De weduwe van Jan Schoofs; bewoner: Jan van den Groe-
nendaal
1786 Dezelfde eigenaresse; bewoner: Jan van der Linden
- 171. 1771 De weduwe Adriaan van Geemert (naast nr. 159)
1781 Dezelfde

1786 Dezelfde

(wordt vervolgd)

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

- 1. De narochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het nastoraat
van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1375
(door Th. A. Kuyners)

E. De Pastorie

Na de dood van pastoor Anthonis (28 juni 1826) werd de Pastorie leeg-geruimd. Er is geen lelijker gezicht dan een leeg en uitgeruimd huis, zeker wanneer het al een oud huis is. De kerkmeesters hadden echter hun best gedaan om pastoor Verhoeven waardig te ontvangen. Men man en macht had men de pastorie schoongemaakt. Fr was gepoetst, geschrobd en gewit. Op de Rekening van het jaar 1826 staat voor de schoonmaak negen gulden genoteerd, terwijl de werkster voor een heel jaar schoonhouden van de kerk zes gulden uitbetaald kreeg en de koster een jaar-salaris van tien gulden ontving.

Op 18 juli 1826 nam vastoor Verhoeven zijn intrek on de pastorie. Daags daarop kwamen de kerkmeesters om de in kas zijnde gelden af te dragen en hun nieuwe herder in te wijden in de stand van zaken. De pastoor kon nu aan de slag. Wie het huishouden voerde is niet bekend. Mogelijkerwijze is de oude huishoudster van pastoor Anthonis, Anna Geenen, op de pastorie gebleven, om de nieuwe Pastoor vooruit te helpen. Uit een brief van 17 maart 1814 (Archief Bisdome) van pastoor Verhoeven aan de deken van Eindhoven weten we, dat weduwe Catharina de Groot-Rijkers, eigenaresse van hoeve "De Kroon", op de Pastorie werkzaam is geweest ("mijne gewezen dienstmeid").

De woning, waarin pastoor Verhoeven 49 jaar zou wonen, bestaat nog en wordt in de volksmond "de oude pastorie" genoemd. liet is het statige herenhuis net de jaarankers 1775 in de voorgevel aan de Dorpstraat 93 - 95, tegenwoordig bewoond door mej. C. Vissers, wier vader Fr. Vissers, uit Haarlem afkomstig, de pastorie met ongeveer één hectare grond in 1900 gekocht had. In de oost-zijgevel woont Wed. J. Bartels-van Korven.

In 1778 was de oude pastorie "teenemaal vervalde zijnde" (Groot Rekenboek, pag. 273) afgebroken en bouwde de Abdij van Postel OP dezelfde plaats de nieuwe pastorie. Om het bouwterrein op te hogen haalde men zand uit het voor de pastorie liggende terrein en zo ontstonden verschillende vijvers (in 1826 waren het er vijf, waarvan pastoor Verhoeven er direct enkele liet dempen). De tegenwoordige vijver voor het huis van A. Biinen (Dorpstraat 58) is er wellicht een overblijfsel van. Mogelijk hebben de vijvers dienst gedaan als visvijvers, daar volgens hun regel de Witheren veel vleesloze dagen moesten onderhouden.

Het oorspronkelijke plan was om een huis met één verdieping plus zolder te bouwen. De Staten gaven hiervoor echter geen goedkeuring en bepaalden tevens, dat de pastorie aan de voorkant maar vier ramen mocht hebben. Een naar honderd meter verder immers lag de protestantse pastorie, een groot huis met verdieping en veel ramen en in die tijd moest ook uit de woning van de geestelijke blijken, welke de heersende godsdienst was. Zodoende werd de katholieke pastorie een laag, in de lengte uitgestrekt gebouw. Aan de voorkant kwamen drie deuren, vier "echte" ramen en twee "blinde" ramen. De middelste deur gaf toegang tot de eigenlijke nastoorswoning, de oostelijke (= rechter) deur voerde naar de keuken met bergplaats voor brandstoffen en door de westelijke (= linker) deur kwam men in het washuis.

In 1321 had het Domeinbestuur de onderhoudsplicht van de pastorie aangekocht voor f 2.500,-- , waarvan f 500,-- in kontanten en f 2.000,-- in een kapitaal werkelijke schuld á 2%. Volgens mondelinge overlevering (bewijsstukken waren er niet) werden deze f 500,-- besteed om in 18'23 een nieuwe turfschop hij de pastorie te bouwen. Het kapitaal werkelijke schuld is in 1834 verkocht voor f 998,48 en de opbrengst is besteed voor de bouw van de nieuwe kerk (Rekening van het jaar 1326).

In de eerste jaren van zijn pastoraat ging de zorg van pastoor Verhoeven vooral uit naar de schuurkerk. Alleen het staketsel werd vernieuwd en verstevigd. Eerst moest de schuurkerk er netjes uitzien, dan pas was liet de beurt aan de pastorie. Trouwens de inkomsten waren niet toereikend om beide - en schuurkerk, en pastorie - tegelijk onder handen te nemen. In 1829 liet hij de schouw in de kleine voorkamer veranderen, de deur tussen deze kamer en keuken werd dichtgemetseld en keuken en gang kregen een nieuw verfje. Tevens zorgde hij ervoor het portret van de familie Bertrandt door schilder Baijens te laten opmaken en gaf het grote schilderstuk een plaats in de achterkamer (Rekening van het jaar 1829).

In 1830 volgde een grotere verbouwing. Twee van de deuren aan de voorkant werden verplaatst naar de zijgevels. In plaats van de deuren kwamen nu twee ramen. De vroegere doorgang naar de keuken werd een kamertje en de achterkamer werd in twee kleine kamertjes verdeeld. Op zolder liet pastoor Verhoeven een kamertje inrichten om het te gebruiken als huiskapel. Timmerman Schoofs maakte voor deze kapel een nieuw altaar. Deze verbouwing hing samen met het feit, dat pastoor Verhoeven in 1850 langdurig ziek was en daarom van september 1830 tot juni 1831 een assistent te huisvesten had (Rekening van het jaar 1830).

In de nu komende jaren eiste de genlande nieuwbouw van de kerk alle aandacht en alle geldmiddelen on. Volgens de Rekening van het jaar 1834 maakte Willem Verhoeven, een neef van de pastoor uit Den Bosch, gratis op zolder een bedstede met deuren en op de overloop twee kasten. Aan planken kostte het maar f 19,80.

In 1835 was de nieuwe kerk in gebruik genomen. Imu was het de beurt aan de pastorie voor een grondige verbouwing en restauratie. Daarom stuurde op 17 februari 1836 het kerkbestuur een rekwest naar Z.M. Koning Willem I om een subsidie van f 807,-- te vragen voor het verbouwen van de pastorie. Als redenen voor de verbouwing werden orge-

geven:

1. dat de huidige zijgevels en dakvensters erg veel onderhoud vroegen;
2. dat de pastorie erg vochtig was en dat de meeste tijd van het jaar de muren tot één á anderhalf el hoven de grond vochtig waren en
3. dat de pastorie vijf minuten van de kom van het dorp lag en dat het bouwen van twee kamertjes op de zolder de gezondheid en de veiligheid van de bewoners ten goede zou komen. Vanwege het bouwen van een nieuwe kerk met reeds de nodige schulden achtte het kerkbestuur zich niet hij machte or eigen kosten tot verbouwing over te gaan.

Het rekwest was ondertekend door pastoor G. Verhoeven en de heide kerkmeesters H. van den Wildenberg en J. van Esbeek. ((ver deze verbouwing bevinden zich in het archief van parochie en bisdom diverse stukken.)

De 9de november 1836 kwam het bericht terug, dat een subsidie van f 600,-- zou toegekend worden on voorwaarde, dat

1. het werk zo voordelig mogelijk zou uitgevoerd worden, onder toezicht van Rijkswaterstaat;
2. een verklaring getekend zou worden, dat ook al mochten de kosten meer dan f 807,-- bedragen, de betaling hiervan buiten bezwaar van 's Rijks schatkist zal geschieden;
3. binnen zes maanden na afloop van het werk een Rekening en Verantwoording ongestuurd zou worden naar het ministerie van de R.C. Verrodiens en
4. voortaan voor onderhoud van kerk en pastorie zelf zore moest worden gedragen.

Daarop werd in juni 1837 met de verbouwing begonnen. De trapgevels werden opgetrokken en het dak werd vermaakt, waarbij de dakvensters aan de voorkant werden afgebroken. Do zolder aan de oostkant werden twee kamertjes getimmerd en aan de voorkant kwam er een raam bij, terwijl men daar alle ramen (toen nog vierkant met kleine ruitjes) ;voet liet zakken. 'let het maken van een schansmuur met nuties achter het "brandhuis" en het aanbrengen van nieuwe ramen en deuren in het "somerhuis" en het verven en witten van de pastorie kostte deze verbouwing f 615,73. In het Groot Rekenhoek (igag. 273 - 280) staat deze verbouwing uitgebreid beschreven met een nauwkeurige omschrijving van de diverse rekeningen. J. Booms uit Eindhoven leverde de stenen en zorgde voor het metselwerk. R. van Driel uit Stratum leverde hout en verrichtte het timmerwerk. Het ijzerwerk kwam van H.P. van Mierlo uit Eindhoven. Smid p. van Stiphout uit Veldhoven diende een rekening in voor smeedwerk en J.F. van Alnhen uit Eindhoven leverde de benodigde verf en verzorgde het verfwerk. Zoals hij het bouwen van de nieuwe kerk zal pastoor Verhoeven bij deze verbouwing ook wel de voorwaarde gesteld hebben, dat metselaars, tinnier- en or:)erlieden uit de parochie de voorkeur hadden hoven die uit andere nlaatsen. 'let uitzondering van de smid woonden alle leveranciers en de aannemer in Eindhoven. liet ligt dus voor de hand, dat men toentertijd hiervoor in Veldhoven niet terecht kon. De 27ste november 1338 keurden Gedonuteerde Staten de Rekening en Verantwoording goed.

In 1839 werden in de gang en de keuken nieuwe nla\alizen gelegd (Rekening van het jaar 1839: "gebakken en gevlamde plavuizen ter grootte van omtrent een halve nederlandsche el of 40 strce"en.").

Over de verbouwing in 1846 en 1847 schreef nastoor Verhoeven in het Groot Rekenboek (Pag. 330) het volgende:

"Bij het onrighen der kapellanii in 1846 is er wederom, ten einde eene kamer voor den Ferw. Heer Kannellaan in gereedheid te brengen, eenige verandering aan de pastorij gemaakt; te weten in de agterkamer, waarin ook alstoen de schouw is veranderd en waarvan de ramen omtremd eenen voet zijn lager gemaakt, is eene deur gehangen, waarmede men langs eenen trap gaat na een kelderkamertjen, hetgene vroeger van het huis was afgesloten en diende voor eene mangc1kamer. Verder klimt men langs dezen trap na twee bovenkamertjes, welke hij deze gelegenheid in het westen van den gevel gemaakt zijn." De kosten bedroegen f 274,02).

"In 1847 hebben wij de lindenboomen, die voor de pastorij in 1779 geplant waren, verkocht; welke ongebragt hebben de somma van f 120,85. Uit welke gelden wij alsdan bekostigd hebben de verandering of vernieuwing der binnenramen en onhangen van nieuwe lange vensters. Te voren waren de ramen en vensters voor aan de pastorij, zooals dezelve nog agter gevonden worden."

De kosten bedroegen f 149,68. De oude ramen brachten nog f 22,50 op. "Ook hebben wij dit jaar op het kamertje van den heer kapellaan een schouw of nis laten plaatsen om voor zijn Eerwaarde hier te kunnen een kagchel op plaatsen." (Deze aantekening is later bijgeschreven.) In 1849 "hebben wij den overloon na de kanel laten maken, en hierop een klein kamertje op dezen overloop daargesteld" (Groot Rekenboek, pag. 331). Pastoor Verhoeven liet er ook nieuwe "kleder- en geriefkasten" nlaatsen. (Rekening van het jaar 1849).

In 1851 hebben wij cenen nieuwen koeren waschketel in het waschhuus geplaatst en tevens een ijzeren fornuis in de keuken laten netzelen, alsook de keuken laten verven en daarin eenen nieuwen aanrigt laten timmeren." (Groot Rekenboek, pag. 331 en Rekening van het jaar 1851).

(wordt vervolgd)

2. ECHTPAREN VAN CROONENBURG (Kroonenburg, Cronenburg, Croonenborgh) van 1620 tot 1972, genummerd in alfabetische orde der voornamen met ouders en kinderen VAN CROONENBURG door A.B. van Cronenburg, Catharinastraat 10 B, Rotterdam, tel. 010 - 52 26 51)

(vervolg)

247. JOANA VAN CROONENBORCH
trouwt 19-3-1647 te Eest met
Guilms van den Venne
248. JOHANNA VAN CROONENBURG
d.v. Godefridus van Croonenburg en van Catharina Mars
trouwt 12-2-1720 te Eindhoven met Johannes van Dooren

249. JOHANNA VAN CROONENBURG
d.v. Godefridus van Croonenburg en van Anna Maria, dochter
van Adrianus van Cuijck
gedoopt 30-8-1792 te Best
gehuwd met Lambert Fabrie
250. JOANNA VAN CRONENBURG
trouwt 14-11-1795 te Oirschot met Jacobus Meelis
251. JOIMNA VAN KRONENOM2G
geb. 23-8-1847 te Schijndel
overleden 29-6-1919 te St.-Oedenrode
gehuwd met Antonius Sanders
252. JOANNA VAN CROONENBURG
d.v. Albertus Croonenburg en van Johanna van Rooij
geb. 27-1-1844 te Best
trouwt 3-6-1875 te Best met Henricus van de Nijdenes, geboren
31-7-1839 te St.-Oedenrode
253. JOHANNA VAN CRONENBURG
d.v. Hendricus van Croncnhurg en van Johanna van Luljtelaar
geb. 19-11-1857 te Meerveldhoven
trouwt 21-5-1886 te Zcelst met Johannes Biincn, geboren
1856 te Zoelst
254. JENNEKEN CROMINBURG
d.v. Antonius Croonenburg zoon van Franco en van Maria dochter
van Adrianus Snellarts
ged. 20-11-1651 te Oirschot
gehuwd met Mlem Joosten
255. JOHANNA CRONENBURG
d.v. Adrianus Cronenburr
trouwt 28-1-1628 te Best
256. JENNEKEN VAN CRMENBIWE
trouwt 30-7-1679 te Oirschot met Aert zoon van Goort van den
Berck
257. JOHANNA VAN CROONENBURG
d.v. Adrianus Gijsbertus van Crooncnhurg en van Henrica dochter
van wilhelmus Schenens
ged. 15-10-1750 te Best
trouwt 20-11-1774 te Best met Hendricus zoon van Antonius van de
Sande
258. JF.NNEKEN VAN CROONEWIRGH
d.v. Franck van Croonenhurg
trouwt 15-5-1661 te Oirschot met Jan zoon van Denis van de Ven
kind:
Cornelia, geh. 1667
259. JENNEK171 VAN CROONEMBUM1
d.v. Jan van Croonenhurg

- trouwt 22-4-1674 te Oirschot met Pendrick zoon van Ariaan Bressers
kind:
Joannes, 20-9-1078
260. JENNEKEI: VAN CROONENBURGH
d.v. Jan van Croonenbureh
trouwt 7-2-1740 te Oirschot met Cornelis zoon van Dirck Snel-
laers
261. JOHANNA CORNELIA CRONENBURG
d.v. Dielis Cronenhurg en van Aldegonda Salomons
ged. 19-12-1808
overleden 15-1-1890 te Nuenen
trouwt 30-11-1838 te Nuenen met Johannes Crooymans
262. MIUMN CHRISTINA VAN CRONENBURG
d.v. Franciscus van Cronenburg en van Maria Elisabeth van
Luiit
W 23-2-1903 te Bergeijk
overleden 9-10-1965 te Tilburg
trouwt 5-1-1922 te Eindhoven met Johannes Engelen
trouwt 19-6-1929 te Rotterdam met Johannes Baptist van Linden
trouwt 24-4-1952 te Sprang met Johannes Netters
263. JOANNA VAN CROONENBORGH
d.v. Leendert van Croonenhorgh
trouwt 25-8-1793 te Best met Gerit zoon van Roelof Verhagen
264. JOHANNA LOUISSF VAN CROONENBORGH
d.v. Denis zoon van Joseph van Kronenburg en van Adriana Tim-
mermans
ged. 8-5-1771 te Oirschot
overleden 24-5-1842 te Oirschot
trouwt 31-1-1796 te Oirschot met Symon zoon van Anthonis van
leeswijk
205. JOANNA MARIA VAN GRO(WEN)BURGH
d.v. Joannes van Croonenhurgh en van Illemijn van der Diessen
overleden 2-5-1816 te Oirschot
trouwt 28-10-1806 te Oirschot met Joannes zoon van Laurens van
Rosendael
266. JOANNA MARIA VAN CRONENBURG
d.v. Joannes van Cronenhurg en van Henrica van de Sande
ged. 23-3-1779 te Oirschot
overleden 13-6-1865 te Oirschot
trouwt 25-9-1814 te Oirschot met Adriaan Smetzers
207. JOANNA MARIA VAN CROITENBJJRG
d.v. Iillem van Cronenburg en van Adriana van Oirschot
ged. 7-3-1807 te Best
trouwt 31-1-1847 te Best met Cornelius van der Meeren

268. JOHANNA MARIA VAN KRONENBURG
geb. 19-1-1866 te Best
gehuwd met Johannes van Ernr b. 5-9-1866
269. JOANNA MARIA VAN LRONENBURG
d.v. Leonardus van Kronenburg en van hihelmina Scheenens
geb. 13-9-1834 te Oirschot
overleden 18-7-1884 te Oirschot
trouwt 29-6-1866 te Oirschot met Jasnerus van de Looy
270. JOHANNA MARIA VAN CRONENBURG
d.v. Fendrikus van Cronenburg en van Johanna van Luljtelaar
geb. 6-5-1853 te Meerveidhoven
overleden 23-7-1946 te Eindhoven
trouwt 9-5-1884 te Zeelst met Mhelnus van Santvoort
271. JOHANNA MARIA VAN CRONENBURG
d.v. Petrus zoon van Henricus van Cronenburg en van Maria Tho-
masse
geb. 29-5-1906 te Stratum
trouwt 28-6-1950 te Eindhoven met Gerardus van Dijk, !eboren 17-
7-1896 te Liempde
272. JOHANNA MARIA HINRICA VAN CRONENBURG
d.v. Franciscus van Cronenburg en van Antonia de Rooy
geb. 7-9-1931 te Eindhoven
trouwt 25-1-1953 te Eindhoven met Willem Henricus Vlaskam!
273. JENNE MARIE VAN CROONENBURCH
d.v. Leendert van Croonenhurgh en van Billemiin Boogers
ged. 1767 te Oirschot
overleden 23-11-1832 te Best
trouwt 10-6-1787 te Oirschot met Lambert Peter van Osch
274. JEINNEKEN VAN CRONENBURG (uit Verrenbest)
d.v. Pauwels zoon van Gijsbert
trouwt 25-2-1691 te Oirschot met Jan Corsten Driessen van Roij
275. JOITANNA VAN CRO!MNBURCH
d.v. Paulus van Cronenburgh
gehuwd met Johannes Gerardus van den Heuvel
276. JENNEKEN VAN CROONENBORM
d.v. Peter Nicolaas Tholof van Croonenborgh en van lleijndrine
dochter van Dirck Vlemmincx
ged. 26-1-1734 te Oirschot
trouwt 29-9-1776 te Oirschot met Anthonij zoon van Jan van Er-
foort
277. JOHANNA VAN CROONENBORCH
d.v. Odulphus Gijsbertus van Croonenhorch en van Petronella van
der Dungen
ged. 23-3-1659 te Oirschot
trouwt 11-5-1681 te Oirschot met Jan Laureijssen van Gelooven

27R. .1011AW THEODORA VAN CROMYBURG
d.v. Theodorus zoon van Peter van Croonenburg en van Anna Maria
hbuters de Koning
ged. 3-11-1766 te Oirschot
overleden 25-6-1832 te Oirschot
trouwt 13-7-1783 met Pillen Peter Scheenens
trouwt 24-2-1811 met Franciscus Augustinus Kansen
trouwt 26-11-1815 te Oirschot met Johannes Merks

(wordt vervolgd)

3. genealogische gegevens omtrent het geslacht VAN COLLENBURG van het jaar 1629, genomen uit de Oirschotse retroacta en geranschikt in alfabetische orde der voornamen met vermelding van de namen en data van de huwelijkspartners, ouders en kinderen
(door Nico van Cuijck, Oirschot)
1. ADRIANUS
z.v. Martinus zoon van Albertus en van Cornelia, dochter van Joannes van Engelant
ged. 24-12-1727 te Best
trouwt 5-5-1761 te Best met Elisabeth van de Sande, dochter van Bartholomeus (Andreas) en van Ida, dochter van Adrianus van Doesheurgh
kinderen (Best):
Martinus, ged. 6-11-1761
Joanna Maria, ged. 31-10-1764
Joanna, ged. 4-1-1767
Joannes, ged. 14-8-1769
2. ADRIANUS
z.v. nilterus en van Ida Schijntjens
ged. 51-8-1755 te Oirschot
trouwt 28-11-1779 te Oirschot met Aldegonda Merks, ged. 3-5-1756 te Oirschot, dochter van Gasparus en van Johanna van Gerwen
kinderen (Oirschot):
Ida, ged. 13-3-1781
Gasoarina, ged. 28-7-1783
Joanna Maria, ged. 18-8-1784
Cornelia, ged. 27-8-1785
Joannes Maria, ged. 13-7-1788
Josenha, ged. 22-1-1792
Henrica, ged. 14-12-1794
3. ADRIANUS
z.v. nlhelmus zoon van Antonius en van Joanna dochter van niterus van l'bensel
ged.14-8-1775 te Oirschot
trouwt met Joanna Maria, dochter van Gerardus van de Laak, gedooft te Boxtel

- kinderen (Oirschot):
Gertrudis, ged. 1-1-1799
Antonia, ged. 7-1-1302
Joanna, ged. 7-1-1802
Gertrudis, ged. 29-12-1804
Barbara, ged. 2-1-1807
Antonia, ged. 22-1-1810
Wilhelmina, ged. 21-4-1811
4. ALBERTUS
z.v. Martinus zoon van Petrus en van Maria dochter van Joannes Verhoeven
ged. 24-11-1648 te Oirschot
trouwt met Adriana dochter van Laurentius Brants
kinderen (Oirschot):
Joannes, ged. 24-11-1677
Laurentius, god. 9-3-1680
Maria, ged. 11-4-1682
Maria, ged. 5-10-1684
Martinus, ged. 27-10-1687
Joanna, ged. 28-11-1690
Catharina, ged. 29-9-1694
5. ALBERTUS
z.v. Martinus zoon van Albertus en van Cornelia dochter van doannes van Engelant
ged. 11-8-1720 te Best
trouwt met Maria dochter van Gerardus zoon van Tilmannus van Dijck en van Maria dochter van Andreas van de Sande, gedo^sPf 1-IT-1732 te Best
kinderen:
Maria, 2-11-1758
Joanna, 9-2-1760
Martinus, 12-4-1762
Elisabeth, 28-8-1764
Andreas, 27-2-1766
Gerardus, 27-2-1766
Joanna, 17-8-1767
Cornelia, 13-3-1772
Adriana, 13-12-1774
6. ANNA
d.v. Nicolaus zoon van Joannes en van Barbara dochter van Joannes van Nunen
ged. 4-9-1806 te Oirschot
trouwt 6-6-1830 te Oirschot met Johannes van der Aa, gedooft 25-2-1803 te Best

ANNA MARIE
d.v. Rogier en van Marie Smits
overleden 27-3-1829 te Oirschot
gehuwd met Gijsbert van Taartwi

8. ANNE MARIN
d.v. Egidius Rogerius en van Barbara dochter van Theodorus Legius
ged. 19-3-1781 te Oirschot
overleden 25-3-1359
9. [WONIUS
z.v. Joannes en van Cornelia dochter van Wilhelmus van Doormaelen
ged. 9-11-1722 te Best
gehuw met Henrica dochter van Daniel van de Ven
kinderen (Oirschot):
Joannes, 25-4-1746
Cornelia, 18-8-1719
Egidius, 13-8-1719
Wilhelmus, 6-7-1752
Joharua, 30-5-1755
10. ANTONIUS
z.v. Mlholmus en van Joanna van 11bensel
ged. 10-11-1782 te Oirschot
overleden 26-1-1854 te Oirschot
trouwt 17-2-1811 met Anna van de Wal, ged. 16-2-1789
kinderen (Oirschot)
Johanna, geh. 19-3-1815
Johanna, geb. 7-11-1817
Johannes, geh. 11-6-1820
Cornelis, geh. 11-8-1821
Wilhelmina, geh. 10-6-1827
Maria Catharina, geh. 28-4-1829
11. ANTONIUS JOHANNIS
z.v. Joseph en van Wilhelmina Copal
geb. 23-1-1849
overleden 2-8-1929 te Oirschot
trouwt 22-11-1869 met Hendrieka van Beers, geb. 11-7-1847
kinderen (Oirschot):
Hendrikus Josenhus, geb. 17-9-1870
Wilhelmus Jacobus, geh. 18-9-1871
Josephus, geb. 15-11-1872
Jacobus, geb. 11-2-1375
Franciscus, geb. 10-5-1876
Herman, geb. 2-12-1877
lambertus, geb. 30-1-1879
Augustinus, geb. 25-5-1881
Jacoba Johanna, geh. 11-9-1882
Carel, geb. 9-11-1883
Aloysius, geb. 15-12-1885
12. BARBARA
d.v. Adrianus zoon van Wilhelmus en van Joanna Maria dochter van
Gerardus van de Lied:
ged. 2-1-1807 te Oirschot
overleden 25-2-1883 te Oirschot

- trouwt 22-1-1837 met Martinus 1:erckhof, ged. 5-3-1799 te Son en
Breugel
o_e 17-4-1853 met Joannes van de Ven, eed. 19-1-18(15 te **Ge-**
monde
13. DIEELIS (EGIDIUS)
z.v. Rogerius en van Clara dochter van Joannes van de Ven
ged. 3-10-1810 te Oirschot
overleden 3-6-1869 te Oirschot
trouwt 30-5-1847 met Marie van de Schoot, geb. 4-9-1815
kinderen (Oirschot):
Clara Cornelia, geb. 16-4-1848
Johannes, geb. 27-5-1849
Rogier, geb. 25-1-1851
Elisabeth, geb. 9-12-1353
14. EGIDIUS
z.v. Petrus
trouwt 20-5-1629 te Oirschot met Aleijdis dochter van Theodorus
van Gestel
kinderen (Oirschot):
Maria, ged. 11-2-1630
Petrus, ged. 3-4-1631
Petronella, ged. 25-2-1635
Joanna, ged. 2-11-1636
Cornelia, ged. 3-8-1638
Maria, ged. 4-11-1642
15. EGIDIUS
z.v. Egidius
gehuwd met Maria dochter van Antonius van Lent
kinderen (Oirschot):
Egidius, ged. 29-4-1702
Antonius, ged. 1-6-1703
Catharina, ged. 17-6-1704
Joanna, ged. 12-11-1705
16. EGIDIUS
z.v. Adrianus
gehuwd met Maria dochter van V. Ilhelmus van Poli
kinderen (Oirschot):
Adriana, ged. 15-5-1696
Ida, ged. 29-7-1700
Ilendrina, ged. 27-9-1704
Wilhelmus, ged. 27-9-1706
Joanna Maria, ged. 16-12-1709
Ilendrina, ged. 23-1-1712
17. EGIDIUS
z.v. Rutgerus zoon van Joannes en van Joanna dochter van Godefri-
dus van den Acker
god. 16-12-1677 te Best

trouwt b-3-1707 te Oirschot met Maria dochter van halterus van den Heuvel

FTT H(Oirschot):
Joannes, ged. 25-4-1709
Henricus, ged. 19-9-1713
Maria, ged. 20-9-1715
Barbara, ged. 22-5-1717
Rutgerus, ged. 16-5-1719
Halterus, ged. 24-4-1724

18. LEIDIUS

z.v. Rogerius zoon van Lgidius en van Maria dochter van Egidius Smits

ged. 25-2-1750 te Oirschot

trouwt met Barbara dochter van Theodorus Joannes Legius en van Joanna dochter van Henricus van der Schoot, ged. 27-10-1745

kinderen (Oirschot):
Johanna, ged. 31-1-1774
Rogerius, ged. 11-8-1775
Theodorus, ged. 20-7-1777
Cornelie, ged. 23-5-1779
Anna Maria, ged. 19-3-1781
Theodorus, ged. 18-3-1783
Maria, eed. 13-5-1785

19. EGIDIUS

z.v. halte nis en van Ida dochter van Adrianus Schijntjens
ged. 18-0-1753 te Oirschot

trouwt 0-8-1775 te Oirschot met Maria Kems, dochter van Joannes Antonius en van Joanna dochter van Adrianus Copnens, ged. 4-2-1750

kinderen (Oirschot):
Halterus, ged. 5-10-1776
Adrianus, ged. 0-10-1778
Ida, ged. 11-7-1783
Barbara, ged. 10-1-1788

20. LGIDIUS

z.v. Joscnhus en van Maria van Dormalen
ged. 29-2-1708

trouwt 22-1-1804 te Oirschot met Joanna dochter van Antonius van Diem en van Cornelia van Arendonck

kinderen (Oirschot):
Cornelia, 12-5-1805
Maria, 1-8-1400
Josephus, 31-1-1808
Joanna, 4-9-1819

(hordt vervolgd)

XII. A. GIOVANNI EN MARTINUS: HET VERHAAL VAN EEU MORD

(vervolg)

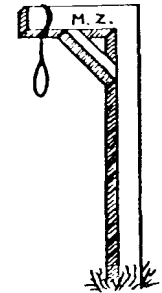
A.R.A. 's-Gravenhage, Archief van de floge Raad, nlaatsingsnummer 153.

Me. 115

De llooge Raad der Nederlanden,

On het beroer in cassatie door Martinus Toeren, oud in gevolge een Extract uit het geboorte Register een en twintig Jaar,

van beroep Wever, geboren te Arnhem, laatst woonachtig te Oorschot, ingesteld van een arrest door het Provinciaal Geregtschhof van Gelderland on den 18n Mei 1.1. tegen hem gewezen; - waarbij hij, ter zake van moedwilligen doodslag (meurtre) vergezeld van diefstal op den openbaren weg, zijnde het echter niet bewezen, dat die moedwillige doodslag is begaan met voorbedachte rade, na vroeger wegens misdad te zijn gestraft, is veroordeeld om op een schavot op te rigten on een der publieke plaatsen binnen de stad Arnhem aan cenc galg te worden opgehangen, dat er de dood na volgt; en in de kosten van dat rcgtsgecding;-

Gehoord het verslag van den Raadsheer estenberg;

Gehoord den Prokureur Generaal in Zijne conclusien, strekkende tot verwerping der gedane voorziening in cassatie en tot verwijzing van den requirant in de kosten ten dezen gevallen;-

Gezien de insinuatie uit naam van den Prokureur Generaal aan den veroordeelden beteekend tot kennisgeving dat de behandeling zijner zaak is bepaald on den 13ⁿ Julij 1839, doch welke behandeling destijds is uitgesteld tot den 3n September daar aan volgende; -

Overwegende, dat noch hij de acte, waarbij het heroen in cassatie is aangeteekend, noch daarna door of van vege den veroordeelde eenige gronden voor dit zijn beroep zijn opgegeven of voorgedragen en er ook geene aanwezig zijn gevonden, waarom het voorschreve condemnatoir arrest ex officio zoude behooren gecasseerd te worden;-

Verwerpt het beroep in cassatie door den veroordeelden gedaan; en verwijst denzelfen in de kosten in cassatie gevallen.

Gedaan en Gewezen te 's Gravenhage in de onenbare Tcregtzitting van den derde September 1839 bij de Heeren en Mrs Westenberg, presiderend Raad, Jonkheer Beelaerts van Blokland, Vaillant, Gevers, Snoor, Jonkheer Diert van Melissant, en de Baron van Uelderen Renpers, Raden die dit arrest hebben onderteekend benevens den Griffier. -

w.g. D. 'estenberg

w.g. T. Iseelaerts van Blokland
 C.R. Vaillant
 Hugo Gevers
 A.G. Snoor
 I.P.IJ. Diert van Melissant
 Rengers
 w.g. Arntzenius, sub. Griffier.

Kosten in cassatie Staat der kosten gevallen op de voorziening
 Liquidatie in cassatie van Martinus Zoeren, thans gedeti-
 neerd te Arnhem, veroordeeld hij arrest van
 Hooge Raad der het Provinciaal Gerechtshof van Gelderland, de
 Nederlanden dato 18 Mei 1839

Bij arrest van den Hoogen Raad in dato 3 Sep-
 tember 1839 is de voorziening in cassatie ver-
 worpen met condemnatie van den Requirant in de
 kosten in cassatie gevallen. -

Aard der kosten	Beloon	Aanmerkingen
Beteekenis van den Deurwaarder	f - 47	
Oproeping der zaak op de te- regtzitting van den 3. Septem- ber 1839	75	
Griffie	6	
Beteekenis van het arrest	47	
Kopij van dezen Staat	10	
	<hr/> f 7, 79	

Wij President van den Hoogen Raad der Nederlanden, hebben ter requi-
 sitie van den Prokureur Generaal bij denzelven Raad, dezen staat van
 kosten geliquideerd, op eene som van zeven gulden negen en zeventig
 cents. -

Gelasten, dat ter executie van art. 174 van het nog in werking zijnde
 reglement van 18 Junij 1811 de voldoening van de voorschreve som zal
 worden gevorderd door alle middelen van regten, zelfs door aantasting
 hij lijve ter diligentie van het Bestuur der Registratie tegen
 :oeren, veroordeelde.

's Gravenhage, den 4 September 1839

Gezien.
 De Prokureur Generaal
 bij den Hoogen Raad
 R. de Bordes

w.g. D. Westenherg
 Arntzenius, subst. Griffier.

(wordt vervolgd)

XIII. A. DE HEREN VAN VUGHT EN OIRSCHOT IN DE 12de EN 13de EEUW

(door T. Klaversma, Boerhaavelean 52, Eindhoven)
 (vervolgd)

Aanvulling on de 7 voorgaande afleveringen

De gift van vrouwe Margaretha van Cleve (zie Camminia juli 1978, pag. 105) aan de Oirschotse kanunniken moest door de deken van het Oirschotse kapittel betaald worden, zo staat in het liber annimersarium bij deze schenking aangetekend. Omdat het dekenaat pas in 1232 werd ingesteld (in 1289 definitief goedgekeurd), moet de gift van vrouwe Margaretha dateren van na 1282; waarschijnlijk niet vele jaren daarna, omdat juist in die tijd de deken-pastoor er goed bij zat, de kanunniken daarentegen de karige prebenden hadden, waarom men meende, dat hier iets aan gedaan moest worden (11. Daardoor ligt het voor de hand vrouwe Margaretha voor de tweede vrouw van ridder Denekinus van Oirschot te houden, te meer als men bedenkt, dat heer Denekinus in oorkonden van het kleefse gravenhuis als getuige optreedt (2) en zijn vermoedelijke zoon Everard "van Orscoyt" in een oorkonde van de gebroeders Dirk van Kleef, graaf van Ifilchrath, en Sifrid Loef van Kleef door dezen hun verwant genoemd wordt (5). Aan deze oorkonde van 22 maart 1321 hangt een zegel van heer Everard, waarop twee palen en in een schildhoek een vogel. "Tk gelove een kraan" schrijft van Spaen in zijn aantekeningen, waarin hij deze oorkonde vermeldt en het zegel beschrijft (4). Dit is waarschijnlijk juist, want heer Everard komt ook als getuige voor in een oorkonde van Gerard, heer van Horne, die door zijn huwelijk met Irmgard van Kleef nandheer van Cranenburg in het graafschap Kleef werd (5). Heer Everard zal als leenman van de heer van Cranenburg een kraanvogel aan zijn oorspronkelijk wapen hebben toegevoegd. Dit vermoeden wordt versterkt door een oorkonde uit 1342, waarin een Deneken van "Oerschoet" leengetuige is. In deze oorkonde belenen Irmgard van Kleef, weduwe van Gerard van Horne, en haar oudste zoon Dirk van Horne, heer van Cranenburg, heer Johan van Groesbeek met een deel van Beeck. Deneken van Oerschoet zal de oudste zoon van heer Everard geweest zijn, genoemd naar ridder Denekinus, zijn grootvader. In 1350 werd Jan van Groesheek, heer van Peuren, beleend met Beeck door dezelfde heer Dirk van Horne, die nu heer van Gerwen en Cranenburg heet (vrouwe Irmgard is omstreeks 1350 overleden). Hierin zijn leengetuigen: Gisilrecht van Paens (-ene! : tweestaartige

leeuw), liveraert van Oerscheet (zegel: twee nalen) en Ghijselbrecht van Groesheek (zegel: het wapen van de tegenwoordige gemeente Groesbeek). Het ligt het meest voor de hand in deze Everaert de oudste zoon van Deneken uit 1342 te zien of een jongere broer van hem (6). Het wapen van de oudste halfheren van Oirschot vertoonde dus waarschijnlijk twee nalen. Zou Oirschot derhalve naar het lijkt de oorspronkelijke 13de eeuwse toestand in zijn wapen willen uitdrukken, dan zouden twee leeuwen voor twee nalen plaats moeten maken. In het wapen van Haps zou in dit geval Sint-Nicolaas een klein plaatsje moeten inruimen voor een tweestaartige leeuw, iets waartegen de aan afstaan gewende heilige wel geen bezwaar zou hebben, te meer niet, omdat het afbeelden van heiligen op wapenschilden wel beschouwd wordt als een uitvloeisel van een ongewild gebrek aan respect voor de heilige (7).

Noten:

1. A.M. Drenken pr. : Documenten betreffende de kapittels van Hilvarenbeek, St.-Oedenrode en Oirschot, hlz. 168, 169, 207 en 208.
2. Zie Camminia juli 1978, de in de noten 2, 4 en 5 aangehaalde bronnen.
3. Kisky : Regesten der Kölner Erzbischoffe, deel 4, nr. 1227.
4. T.A. van Snaen, Aantekeningen bewaard in het archief van de Hoge Raad van Adel te 's-Gravenhage in de nrs. 116 en 162.
5. Beelaerts van Blokland e.a.: Nederlandse Kastelen en hun Historie, III, hlz. 219.
6. Zie noot 4.
7. F. van Fttro, Heraldiek, pag. 13, Uitgave Heemkundige Studiekring Kempen land.

XIII. 5. EEN KONINGSKROON VOOR HERTOG PHILIPS DE GOEDE

(door F.J. van Ettro)

Met verlof van de auteur moge onze redactie volgend opstel uit de juli/augustus-aflevering 1978 van de Nederlandsche Leeuw thans aan de lezers van Camminia presenteren, aangezien deze uitvoeringen voor velen van onze abonnees interessant en leerzaam zijn. De heer Ettro zal tevens gedurende het komende jaar in opeenvolgende afleveringen van ons blad onder de titel 'Uit de Schatkamer van de Brabantse Heraldiek' een aantal wapen- en zegelafbeeldingen met bijbehorende tekst voor U publiceren.

Inleiding

De Benelux, de vergaande samenwerking tussen België, Nederland en Luxemburg sinds 1958, roept soms herinneringen op aan een nog veel verder doorgevoerde unificatie in dezelfde gebieden, vijf eeuwen geleden, onder het bestuur van Philips van Bourgondië (t 1467). Keizer Karel V, kleinzoon van de kleindochter van Philips en op zijn beurt erfgenaam van de Bourgondische bezittingen, breidde dit gebied in het Noorden nog verder uit en was de eerste vorst van de Zeventien Nederlanden.

Het hertogdom Brabant speelde bij deze samenvoeging de hoofdrol. Hertog Jan I van Brabant wist in 1288 ook het hertogdom Limburg in zijn bezit te brengen. Kort daarna, in 1299, werd graaf Jan van Penegouhrn tevens graaf van Holland en Zeeland.

In die tijd liepen de grenzen tussen het Duitse keizerrijk en het koninkrijk Frankrijk ongeveer als volgt, te beginnen in het Noorden: De Schelde tot voorbij Cambray, dan een lijn in oostelijke richting tot ten zuiden van Fumet, dan stroomopwaarts de 'klas, de Satme en de Rhône. Vlaanderen ten westen van de Schelde was dus Frans gebied. Zowel de Duitse keizer als de Franse koning hadden in de late liddelleeuwen van hun zeggenschap over hun leenmannen maar weinig overgehouden. Hertogen en graven hadden de gebieden, die zij bestuurden, tot erfelijke lenen weten te maken.

Soms slaagde de leenheer er in, als een regerend vorstehuis was uitgestorven, bepaalde lenen terug te brengen aan de Kroon. Zo werd in 1361 het hertogdom Bourgondië, na een zelfstandig bestaan van drie eeuwen, door de Franse koning Jan II weer in bezit genomen. In 1363 beleende hij er zijn vierde zoon, Philips 'de Stoute' mee. Deze trouwde met de erfdochter van de graaf van Vlaanderen en wordt de stamvader van het geslacht Bourgogne-Valois. De huwelijken van zijn zoons en dochters met leden van andere vorstehuizen hebben de basis gelegd voor de vereniging van de Nederlanden.

In 1430 werd Philips van Miirgondie, sinds 1119 graaf van Vlaanderen, aanvaard als opvolger in de hertogdommen Brabant en Limburg. Een jaar eerder had hij ook al het graafschap Namur (Nawen) verworven.

In 1433 volgde Philips zijn volle nicht Jacoba van Beieren op als graaf van Henegouwen, Holland en Zeeland. Tenslotte verwierf Philips in 1451 het hertogdom Luxemburg. De afronding van deze uitgestrekte unie van vorstendommen heeft Karel V tot stand gebracht: Hij maakte zich meester van Friesland in 1315, van Utrecht en Overijssel in 1528, van Groningen in 1536, van Gelderland en het graafschap Zutphen in

Hertog Philips de Goede, de machtigste vorst van zijn tijd, is de hoofdpersoon van het hiernavolgend verhaal.

Terwijl velen van ons op de schoolbanken hebben kunnen leren, dat hertog *Karel de Stoute van Bourgondië* met man en macht heeft getracht zijn landen-conglomeraat met aangrenzende gebieden uit te breiden, dit met de bedoeling om het

geheel tot één, nieuw koninkrijk samen te voegen, is veel minder bekend, dat ook zijn vader hertog *Philips de Goede* al eens de koningstitel op het oog heeft gehad. Het behoef daarom zeker geen toeval te zijn, dat sommige miniaturen, voorkomend in manuscripten, die voor *Philips de Goede* in die jaren zijn vervaardigd, een vrij volledig overzicht vertonen van de wapenschilden van *Philips'* landen. Hij geeft daarmee een indruk van zijn grote macht tussen de vorsten van Europa en laat tevens voor het eerst een wapenschild verschijnen voor het hertogdom Neder-Lotharingen. *Philips'* voorgangers als hertogen van Brabant hebben eeuwenlang mede de titel gevoerd van hertog van Lothierke (Lothier, Neder-Lotharingen) zonder echter in hun wapenschild of zegel daarvoor een embleem op te nemen. Waarom heeft hertog *Philips* de moeite genomen om dit dusver onbekende wapen onder de aandacht te brengen?

Kaspar Schlick, de kanselier van *Frederik IH (1415-1493*, sinds 1440 Rooms-koning, in 1452 te Rome tot keizer gekroond), heeft in diens opdracht en uiteraard in verwachting van bepaalde tegenprestaties, *Philips de Goede* in 1447 een aantal ideeën aan de hand gedaan voor een nieuw koninkrijk). *Frederik III* had vanzelfsprekend alleen die gebieden op het oog, gelegen binnen het Duitse rijk, waarover *Philips de Goede* reeds regeerde! *Philips'* Franse landen, het hertogdom Bourgondië, de graafschappen Vlaanderen, Artois en Charolais zouden, van Duits standpunt uit bezien, hierbij niet betrokken kunnen zijn²).

Opgemerkt moet daarbij worden, dat er al eerder koninkrijken' binnen de grenzen van het Duitse keizerrijk waren gevormd: het Arelatische koninkrijk, ook wel koninkrijk Bourgondie genaamd in het zuiden van het huidige Frankrijk, het koninkrijk Italië en met name ook het koninkrijk Bohemen. De koning van Bohemen was zelfs één van de zeven keurvorsten!

Zelfs over de naam van het nieuwe koninkrijk had de brave kanselier Schlick al duidelijke opvattingen: Friesland, „dat in oude tijden immers al een koninkrijk was geweest“, of anders Brabant, „het oudste en het uitnemendste hertogdom in het gehele Christendom“.

Het spreekt vanzelf dat de mogelijkheid van de koninklijke waardigheid voor *Philips de Goede* in diens omgeving volop in de belangstelling heeft gestaan. Jean Wauquelin, één van de bekendste onder de schrijvers, die werkzaam waren voor hertog *Philips* en diens omgeving, heeft in 1445 voor zijn beschermmer Antoine de Croy de „Annales historiae illustrium principum Hainoniae“ van de Dominicaan Jacques de Guise (omstr. 1400) in het Frans vertaald. Voor hertog *Philips de*

Goede heeft hij vervolgens twee andere copieën vervaardigd, de tweede versierd met veertig prachtige miniaturen.

Het eerste manuscript 'i) werd hem in 1448 betaald en het is de vraag of het pracht-exemplaar van de „Chroniques de Hainaut“ reeds gereed was, toen kanselier Schlick zijn opwachting kwam maken bij hertog *Philips*, wellicht pas kort daarna! Wauquelin zegt in zijn inleiding, dat de graven van Henegouwen via „Sainte *Waldrut*, destijds hertogin van *Lorraine*. afstammen van de heersers over Lotharingen, d.w.z. over het gehele gebied van de Schelde tot en met het tegenwoordige Lotharingen; hertog *Philips de Goede*. sinds 1433 tevens graaf van Henegouwen, stamt via zijn moeder *Margaretha van Beieren* af van de graven van Henegouwen en heeft dus tevens de oeroude Henegouwse aanspraken op een veel groter koninkrijk Lotharingen geërfd.³

Op dit manuscript en de daarin opgenomen aanbiedingsminiatur op folio le komen we nog terug. Opgemerkt dient te worden dat Wauquelin (of zijn raadgevers)-- eigenaardig genoeg -- de aanspraken op Lotharingen heeft afgeleid van de Henegouwse graven, terwijl in feite de aanspraken, die destijds de hertogen van Brabant konden doen gelden, veel beter gefundeerd waren, een feit dat hertog *Philips* zeker bekend is geweest. Hoe dit ook zij, hertog *Philips de Goede* heeft in de kortst mogelijke tijd de ideeën van kanselier Schlick gecombineerd met zijn eigen vergaande wensen ten aanzien van het aloude koninkrijk Lotharingië. Zijn gedachten gingen uit naar het herstel van Lotharingië of Midden-Francië, het koninkrijk, dat in de negende eeuw onder het bestuur van *Lotharius I*, kleinzoon van keizer *Karel de Grote*, een kort bestaan heeft gekend⁴). Het noordelijke deel hiervan (tussen Moezel en Rijn) was het oude hertogdom Neder-Lotharingen. waarvan, zoals gezegd. de hertogen van Brabant al vele eeuwen de titel voerden. Nu was aan de waardigheid van hertog van Neder-Lotharingen bijna alle inhoud ontnomen, toen in 1180 op de Rijksdag te Schwabisch Hall werd bepaald, dat de hertog voortaan zijn hertogelijke rechten alleen in zijn eigen erflanden zou mogen uitoefenen. Feitelijke was het bestuur over het markgraafschap Antwerpen het enige voordeel, dat de hertog had behouden. Vandaar ook dat de titel weldra werd uitgebreid tot hertog van Lothierke en van Brabant, na 1288 ook nog van Limburg.

Volledigheidshalve zij hier vermeld, dat de heraut Gelre in zijn wapenboek. dat tussen de jaren 1350 en 1400 mag worden gedateerd⁶). naast het gekwartileerde wapenschild van de hertog van Brabant een hamer heeft afgebeeld van drie even hoge banen rood-wit-rood en daarbij de naam Lotrike heeft geschreven. Het is duidelijk. dat de heraut Gelre 1415/ geen_schild voor Lotrike heeft gekend'). Toch heeft

Philips aio Goede van deze banier, willens en wetens, een wapenschild voor Neder-Lotharingen afgeleid, zonder twijfel om daarmede zijn politieke verlangens wat dit hertogdom betreft te rechtvaardigen. *Philips* had zich voorgenomen om op een geschikt tijdstip de rechten te herstellen, die vóór 1180 aan de titel van hertog van Lotharique verbonden geweest waren. Het is interessant om dit plotseling opduikende wapenschild van Lotharique te volgen.

Laten we beginnen met een manuscript, dat in Nederland bewaard wordt, namelijk in het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage. Hiervoor zij verwezen naar De Nederlandsche Leeuw 1921. waarin Mr. E. J. Thomassen à Thuessink van der Hoop een uitvoerig opstel gewijd heeft aan Pieter van Beostenzweene's Remissorium Philippi; dit wordt gedateerd 1449/1450. Op twee van de vijf vrij primitief aandoende miniaturen is hertog *Philips van Bourgondië* afgebeeld met zijn hovelingen. Op de tent achter hem zijn de wapenschilden afgebeeld van veertien van zijn landen: Bourgondië, Neder-Lotharingen, Brabant, Limburg, Vlaanderen, Artesië, paltsgraafschap (ook wel vrijgraafschap) Bourgondië (= Franche-Comté), Henegouwen, Holland, Namen, Boulogne, Charolais), Friesland, Mechelen. Van drie bezittingen, die wel door de titels van hertog *Philips* zijn vertegenwoordigd, zijn nog geen wapenschilden te zien: Het graafschap Zeeland, het markgraafschap Antwerpen en de heerlijkheid Salins.

Veel fraaier uitgevoerd dan de vorige is de miniatuur op folio 1c van Ms. 9242 te Brussel. Dit tafereel vormt volgens deskundigen de mooiste portretten-galerij van de 15de eeuw. Het aanbiedings-tafereel wordt omringd door dezelfde veertien wapenschilden van de landen van hertog *Philips de Goede*, die voorkomen in het manuscript van Pieter Beostenzweene. Jos Calmette dateert het manuscript op 1446, L. M. J. Delaissé (een deskundige bij uitstek) echter op 1448, dus tijdens de onderhandelingen met kanselier Schlick.

Een ander, minder bekend voorbeeld is de miniatuur in Codex 2549, folio 6, uit het jaar 1450. in het bezit van de Nationale Bibliotheek van Oostenrijk te Wenen en afgebeeld in De Nederlandsche Leeuw 1976, tegenover de kolommen 369 en 370. Dit Weepse Ms. 2549 is een speciaal voor hertog *Philips de Goede* vervaardigd pracht-exemplaar van de „Roman de Girart de Roussillon“. J. Wauquelin heeft in 1446 de oorspronkelijke rijmvorm omgezet in proza. *Philips de Goede* had er grote belangstelling voor en nam de moeite kennis te nemen van de voorlopige tekst, voordat deze in 1448 in het kostbaarder manuscript werd overgeschreven. De hoofdpersoon van de roman is een held uit het eerste hertogdom Bourgondië, die bijna voortdurend in strijd is met zijn soeverein, *Karel de Kale*, gelijk de hertogen van Bourgondië uit het huis Valois bijna steeds in strijd waren met de Franse

koningen. Er zijn aanwijzingen, dat de serie van drieën-vijftig miniaturen omstreeks 1450 is gereedgekomen. Op folio 6 telt men opnieuw veertien wapenschilden van *Philips'* landen, maar die van Zeeland en Salins zijn in de plaats gekomen van die van Boulogne en Charolais. Van het graafschap Boulogne had *Philips de Goede* wel het vruchtgebruik, maar niet de eigendom verkregen. Bovendien was het wapen, waarmee Boulogne bedoeld werd, in werkelijkheid het wapen van de graven van Auvergne"), die tot 1435 mede graven van Boulogne waren geweest. Zij voerden voor Auvergne in goud een rood kerkvaandel. Het wapen van het graafschap Boulogne was in goud drie rode koeken, zoals die thans nog te zien zijn in het wapen van de gemeente Boulogne-sur-Mor. Wat Charolais betreft, dit graafschap was formeel overgedragen aan *Philips'* zoon en erfgenaam *Karel*, de latere hertog *Karel de Stoute*. Om het aantal wapenschilden op 2 x 7 te kunnen handhaven, werd dat van de heerlijkheid Salins nu opgenomen en een wapen voor het graafschap Zeeland speciaal voor dit doel ontworpen"). En ook op dit miniatuur heeft het wapenschild van Neder-Lotharingen een ereplaats gekregen tussen de schilden van de andere hertogdommen.

Keizer *Frederik* en zijn kanselier zullen wel flink geschrokken zijn, toen *Philips van Bourgondië* zijn eigen ideeën en wensen op tafel legde: hij voelde niets voor de koningstitel van Friesland of van Brabant: Er moest een nieuw koninkrijk worden gevormd door samenvoeging van alle landen, die hij in Neder-Lotharingen bezat: voor de overige landen in dat hertogdom moesten de landsheren, zoals de hertogen van Gelre, Berg, Gulik en Kleef, de graven van Mark en Meurs, de nieuwe koning als leenheer erkennen.

Van Neder-Lotharingen naar Lotharingie, het rijk van *Lotharius*, was maar één stap: ook Opper-Lotharingen, d.w.z. het hertogdom Lotharingen, de Elzas, het graafschap Bar en de daartussen gelegen gebieden moesten naar de mening van hertog *Philips* tot de vorming van het nieuwe koninkrijk bijdragen. Het door kanselier Schlick zelf genoemde Friesland, inderdaad eens een deel van het rijk van *Lotharius* en zich uitstrekkende tot aan de mond van de Wezel, werd door hertog *Philips* gaarne mede hij de besprekingen betrokken¹⁾.

Over de eveneens binnen de grenzen van het voormalige Lotharingie gelegen bisdommen Luik, Utrecht, Keulen, Trier en Kamerijk werd door hertog *Philips* nog niet gerept; ieder een wist dat de macht van de keizer door zijn eigen bezittingen niet voldoende werd geschraagd en dat de keizer daarom was aangewezen op de steun van de regerende prins-bischoppen.

Hertog *Philips* had trouwens voor de bisdommen zijn eigen systeem. Het is bekend, dat hij er veelvuldig in slaagde

zijn beschermelingen (bastaard-zonen, neven, enz.) aanvaard te zien op de bisschopszetels van Utrecht, Luik, Kamerijk e.a., waardoor hij invloed kon uitoefenen op het bestuur over uitgebreide „kerkelijke” gebiedsdelen in het noord-westen van het Duitse rijk; de diverse prins-bisdommen konden dus nog wel even vachten.

Frederik III heeft snel begrepen, dat zijn voorstellen over een nieuw koninkrijk geheel uit de hand dreigden te lopen. Hij haastte zich zijn voorstellen af te zwakken. Er kon geen sprake van zijn om Duitse vorsten te ontslaan van de leenhand van het keizerrijk. Zelfs ingeval de voordelen, die *Frederik III* voor zichzelf van de regeling mocht verwachten, aanzienlijk groter zouden worden, dan nog moest hij inzien, dat hij zich in het Duitse rijk voorgoed onmogelijk zou hebben gemaakt. Kaspar Schlick is in 1449 overleden. Of er toen nog besprekingen liepen, is niet bekend; een feit is echter, dat de standpunten zover uit elkaar lagen, dat er van enige kans op succes eigenlijk geen sprake meer kon zijn. Hertog *Philips de Goede* kreeg dus niet zijn kroon. Hij is er in de geschiedenis voor bekend gebleven, dat hij een vooruitziende blik had, dat hij zijn tijd wist af te wachten en het goede ogenblik en die goede uitgangspositie voor allerlei ondernemingen uitnemend wist te kiezen. Waarschijnlijk heeft hij verwacht dat een nieuwe kans niet zou uitblijven.

Een lang leven is het „Bourgondische” wapen van Neder-Lotharingen niet beschoren geweest. Het Habsburgse huis, te beginnen met *Maximiliaan van Oostenrijk*, in 1477 gehuwd met hertogin *van Bourgondië*, voerde precies hetzelfde wapen ! In de wapenschilden van *Maximiliaan* en zijn opvolgers vertegenwoordigt het kwartier „in rood een dwarsbalk van zilver” daarom alleen maar Oostenrijk. Tegenwoordig wordt dit nog gevoerd door de Republiek Oostenrijk, terwijl de zwarte adelaar in het gouden schildhoofd van het stadswapen van 's-Hertogenbosch trots het wapen van Oostenrijk als borstschild draagt, herinnering aan de keizers *Maximiliaan I* en *Karel V*.

Op de beroemde wapenkaart van het hertogdom Brabant, die in het jaar 1600 is ontstaan, riefen door J. B. Zangrius ter gelegenheid van de inhuldiging van de aartshertogen *Isabella* en *Albertus* van Oostenrijk, ziet men nog eenmaal een wapenschild en een banier van rood-wit-rood voor Lothier. Maar in het merkwaardige boek(-) uit 1640 van Olivier de Vree (Vredius), dat een overvloed aan heraldische gegevens uit de middeleeuwen voor ons bewaart, komt het schild van Neder-Lotharingen al niet meer voor. Wel mag er aan herinnerd worden, dat de naam „De Zeventien Nederlanden”, die het gebied aanduidt van de huidige Benelux en naaste omgeving, is afgeleid van „Neder-Lotharingen”.

Noten:

- 11 Jos Calmette, *Les Grands Ducs de Bourgogne*, Paris, 1949. Franche-Comté, het vrijgraafschap Bourgondië, was tot 1674 een deel van het Duitse keizerrijk; Vlaanderen en Artois waren daarentegen tot 1529 Franse lenen.
-) Kon. Bibliotheek te Brussel, nr. 9242.
- D P. H. Witkamp, *Geschiedenis der Zeventien Nederlanden*, Amsterdam, 1873/1880.
- 5) Roger Harmignies, *Origine et Formation des Blasons des Provinces Belges*, in: *Recueil du 7ine Congrès*, Den Haag, 1964, blz. 17 e.v..
- 6) *L'Armorial Universel du héraut Gelre*, gepubliceerd en toegelicht door Paul Adam-Even. 1971.
F. J. van Eетро, *Het Sprookje van het wapen van de graven van Leuven*, in: *De Brabantse Leeuw*, 1975, blz. 129 e.v..
- 8) De auteur schrijft het 12de wapen toe aan Voorne. De andere hierna te noemen miniaturen geven zekerheid. dat Charolais bedoeld is, hetgeen nog wordt benadrukt door het ontbreken van een wapenschild voor het graafschap Zeeland, dat toch zeker belangrijker was dan de heerlijkheid Voorne. liet graafschap Charolais werd in 1390 aangekocht door hertog *Philips de Stoute van Bourgondill*; tijdens het leven van hun vader voerde *Philips de Goede*, en na hem zijn zoon *Karel de SiGute*, de titel graaf van Charolais.
- 9) L. M. J. Delaissé e.a., *De Gouden Eeuw der Vlaamse Miniatuur*, 1959.
- 16) Mr. E. J. Thomassen á Thuessink van der Hoop, Pieter van Beostenzweene's Remissorium Philippi, in: *De Nederlandsche Leeuw*, 1921.
- 11) J. B. Zangrius (J. B. de zangré), *Représentation de l'Ancienne et Souveraine Duché de Brabant etc.*; zie *De Nederlandsche Leeuw* 1964, kol. 211--217.
- 12) Olivier de Wree (Vredius), *De Seghelen der Graven van Vlaenderen, Brugge*, 1640, folio 111.
- 13) *Algemene Geschiedenis der Nederlanden*, deel 3, Utrecht, 1951.

XIV. ARCHIVALIA ATMGAANDE DE OUDE KEMPISCHE NILDEH

(vervolg)

21. Reglement van het St.-Annaoilde te Best 20 oktober 1760

"Wij Jan til lom Ilaniel de Jongh, stadhouders cao den ;oorah Edele tl'elgchrede Heer Philips Jacob Baron van Praker, ordinaris pcdputeerde ter vergaderinge van haar Hoogh Mogende de Hoeren Staat en Generaal der Vereenigde Nederlanden, wegens de Provincie leelandt, quartierschout en dijkgraaf van Kenneland, en den !toot11 ;dele l'eleboore Heer Carel

Hendrik Jacob Baron Sweerts de Landas, Drossard, Badpen
ter dezer Vrij- en Heerlijkheid van Oirschot, Scheepen ~~en Houtvoers~~
hoofstad S'Rosch, Canoniek van beide de Collegiale Kerke van St.
Peeter tot Oirschot en Hilvarenbeek, mitsgaders Johannes van der
Grinten, President, Hendricus Franciscus Clercx vice-President, Hen-
drik van Engelant, Francis van Taartwijk, Jan Adrianus de Leest,
Adriaan Jans van de Sanden en Dirk Otters scheepen der voors. Vrij-
en Heerlijkheid van Oirschot, tuijgen, dat voor,

hoofman, vendrigh coninck en deekens der gilde van de voors. gilde
presenteerende en gelaste van haare meedebroeders der
voors. gilde, verklaarende aan ons, dat zij samen al over tien a
twaalf jaaren geleden hebben gemaakt en gcräumt omme de vriendschap
aan liefde wille onder haar te onderhouden deeze naartvolgende articu-
1)

In den eersten, dat zij haaren hoofman, coninck, vendrigh en de
vier deekens met advis van de gildebroeders gesteld en gekoosen, in
alle redelijkheid tot naarcoominge van de naartvolgende articulen
sullen gehoorsaam weezen, en dat alle het geene dat zij ten opzichte
van voors. gilde sullen koomen te verrigten, van de verdere meedbroe-
ders sal werden gelaudeert en naargekoomen.

Dat alle drie' jaaren sullen werden gekoosen vier goede mannen tot
het voors. deekensamnt te veeten twee die getrouwt zijn en twee die
nogh jonglunan zijn in plaats van de vier die alsdan zullen afgaan,
welke vier af te gaine deekens zullen gehouden weezen te doen volkoo-
men bewijs, rekeninge en reliqua van haare gedaan' administratie, en
deekens der hoofman, coninck, vendrigh en de vier nieuw gekoosen

3) Item soo wie in de gilde sal begeeren ontf
aan den hoofman, coninck, vendrigh en deekensangen te worden, sal dat
bidden omme ~~te worden~~ moeten versoeken, en
hij ontfangen werd, soo sal dien aan handen van den hoof
deekens, moeten beloven deeze voors. en naartvolgende articulen en twee
deekens te zullen naartkoomen.

4) En bij al dien eersen van de gildebroeders om eenige reden uijt de
voors. gilde begeerde te gaan, die sal ~~te gaan~~ moeten geven ten behoeve van
de gilde een quartie of twaalf stuijvers agt penningen aan handen van
den hoofman en twee deekens ten behoeve van de gemeene
5) Ende of er ook iemand in gekoomen haare o. gilde.

die oneerlijk van loeven was ofte eenige twist, ~~of in moete koomen~~
dragt maakte, dat men die met de knegt sal laten geeven een dijt of
twee nenningen waarmede den selven is en sal blijven gecasseerd, en
zijnen naam op het boek sal werden geroijcct.

9) Item tot meerder aanqueekinge van vrintschar en liefde soo sal de
voors. gilde moeten bijeen koomen alle jaaren eens on den sesentwin-
tigsten dagh van juli) ten waare die op een sondagh viel als wanneer
des maandaghs de comparitie sal werden gehouden in dat huijs ofte
herbergh door den hoofman, coninck, vendrigh en deekens daartoe be-
steld, omme te samen aldaar te drincken een

7) En nr iemand van de gildebroeders sonder merckelijkhet als
clan absenteerde en niet en connareerde, sal verheuren ieder reus

vier stuijvers.

8) Item is nogh vastgesteld, dat als wanneer den vogel sal werden ge-
schooten het welk op alle drie jaaren is gesteld, dat altijd dat sal
weezen op conditie van articul hierboven gesteld, en sullen gehouden
weezen daar ieder reijs kennis van te geven en nermisssie van te vraa-
gen aan de hoeren Officierien van deeze Vrij- en Heerlijkheid van
Oirschot.

9) Item als door de herren Officierien in naame van haar Hoogh Mogende
en den heer den vogel sal weezen bevrijt, soo sal de laatste coninck
eerst moeten en moogen schieten naar de vogel or panegaij eer dat iem-
ant van de gildebroeders sal moogen schieten or verheurte van nuili-
teijt en daarenboven een half vat hier tot behoeve van de gelijke
gildebroeders, en so wie den vogel af sal koomen af te geschichten
'tzij arm of rijk, sal den silvcren vogel met de schilde van den ou-
den coninck ontfangen en daarvoor horge moeten stellen sufficant
weezende tot genoegen van de gilde, dat het silverwerk aan de gilde
niet en wert ontvreemt, en sal ieder coninck vernligt sijn omme een
silvere schilt te laten maaken en aan de silvere vogel hangen, waar-
op zijn naam jaar en datum moet staan van grootc en fatsoen naar ier-
ders gelegentheild.

10) Item als men de vogel sal schieten, soo sullen de gildebroeders
gehouden zijn den booge omhoog te houden voor en al eer zij daar den
hout op sullen moogen setten. Contrarie doende sullen verbeuren een
half tonnc bier ten behoeve van als voor.

11) Item soo wanneer een gildebroeder komt afliivigh te worden, soo
sullen alle de gildebroeders gebede zijnde moede te lijk gaan after
de vrinden en bloedverwanten van den afliivigen on de verbeurte van
oenen stuijver, en sullen de erfgenaamen van den afliivigen gehouden
zijn aan voors. gildebroeders te geven een half tonne bier, dog de
onvermogende daar niet onder begrenen.

12) Item ofte het onverhoopt mogte gebeuren, dat er tusschen oenige
gildebroeders twist ofte gekijf voor viel ofte malkandcren quaamen te
schelden ofte iniurieeren met woorden ofte met wercken, soo sal den
hoofman, coninck, vendrigh en deekens naar verhoor die questie be-
slissen en dengeenen die het ongelijk heeft doen geven een half tonne
hier behoudens nogtans den hcere en een iegelijk lijn geregtigheid.

13) verklaarende voorts de hoofman, coninck, vendrigh en deekens in
name van haar en alle haare meedebroeders, dat zij alle met deeze
voors. ofte naartvolgende articulen niet anders en bedoelen dan om de
liefde en vrientschan onder haar lieden aan te queeken, gelovende hij
deeze haar Hoogh Mogende als souveraine gebouw en getrouw te sullen
weezen en alle haar hevelen te zullen nakomen, en dat wi den Hoogh
welgeboren Heer van Oirschot, de hoeren Officierien en Regenten dezer
Vrij- en Heerlijkheid van Oirschot altijd ook zullen obedieeren en
resnecteren in alle ;lianiere.

Versoekende die voors. hoofman, coninck, vendrigh, deekens en grsaa-
mentlijke gildebroeders, aan ons hier boven genoemnt, deeze haare ar-
ticulen en raminge wel te willen laten gevallen soo verre ons het
selve is concerneerende en daartoe raagt hebben en met ons cachette en
segel te bevestigen.

Twelk wij gedaan hebben onder merkelyke restrictien, dat die voors. gilde niet. en sal vermoogen on te trecken, de trom te slaan, te toeren ofte te schieten sonder voorgaande versogte en bekoome permissie Cap de hoeren Officieren ende de Magistraat deezer vrij- en Heerlijkheijd van Oirschot.

Tot meerder bekrachtiging van hetgeene voors. staat is deeze door den Poogh Edele Gehoore en Gestrenge heer Lodewijk Jan Babtista Baron Sweerts de Landas, Ridder des neilligen Roomse Rijks, heere der voorn. vrij- en Heerlijkheijd van Oirschot mede onderteekent en met zijn hoogh adelyk cachet bezegelt op heden den twintigsten october 1700 sestigh.

waren geteekend: J.K.D. de Jongh, waar agter zijn naam een root lak en daar op gedrukt was zijn Edele cachet,

C.H.J. Sweerts de Landas, waar voor den naam een roode lak en daar op gedrukt was zijn Edele cachet.

L.J.B. Sweerts de Landas d'Oirschot, waar voor zijn naam een roode lak en daaron gedrukt was zijn Hoogh adelyk cachet.

J.van der Grinten, H.F. Clercx, Pendrik van Engelant, Francis Tartwijk, Jan de Leest, Dirk Otters.

Langer stond: dusdanig merk , waarom geschreven stond: dit merk is gesteld bij Adriaan Jans van de Sanden, scheereen, mij present getcckent :l. P.l'. Nahuijs.

heze geregistreert en gecollationeerd ter presentie en overstaan van de hoeren Alhertus van Nahuijs en Arie van wadenoijen schepenen in Oirschot, doezen alttienden julij 1700 vijf en tagtig.

A.v. Nahuijs, A. van wadenoijen,

Schouw (secretaris).

(wordt vervolgd)

Samengesteld en vervaardigd door

Lay-out en typewerk

Offset

Streekarchivariaat Noord-Kemmenland

C. Aarts-Keesom

ll. Temnelaars

annex Slijterij
Las Cavas'

's morgens gebeld

's middags besteld

café re5taurand

't eiertje

Moorlopenb expossittes

OrabantsSe humStenaar5

Markt 17 - 18, Tel. 1503, Oirschot

Tevens zalen voor partijen,

bruiloften en recepties

Koude buffetten

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL

DE CROON

HET BESTE ADRES TER PLAATSE VOOR

KANTOOR- EN SCHOOLBEHOEFTE

EN SCHRIJFMACHINES

Tevens verkoop van:

* OIRSCHOT IN OUDE ANSICHTEN

* OIRSCHOT IN BEELD

Dit fraaie fotoboek, samengesteld door Frits Wijn, bevat 60 grote typerende foto's van Oirschot.

KOESTRAAT 22A TEL. 1416 — OIRSCHOT